

ASYA'NIN YÜKSELİŞİ TEZİ

Küresel Konjonktürde Değişen Asırlık Dengeler ve Parametreler Işığında Bir Gelecek Projeksiyonu

The Rise Of Asian Thesis

A Prediction of the Future Based on Changes in Centennial Balances and Parameters in the Global Conjuncture

İhsan KURTBAŞ¹

¹Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Ardahan, ihsankurtbas@ardahan.edu.tr, orcid.org/0000-0000-0000-0000

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
12.12.2022
Kabul/Accepted:
06.01.2023

DOI:

10.18069/firatsbed.1217807

Anahtar Kelimeler

Asya-Doğu, Avrupa-Batı,
Çin-ABD, Asya'nın
Yükselişi, Asya Çağı

ÖZ

On dokuzuncu yüzyıl İngiliz Yüzyılı, yirminci yüzyıl Amerikan Yüzyılı olarak değerlendirilirken yaşadığımız 21. yüzyıl ise Çin Yüzyılı, Asya Yüzyılı, Pasifik Yüzyılı, Pasifik Çağı, Asya Pasifik Yüzyılı gibi isimlerle anılmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Soğuk Savaş Dönemi'yle tesis edilen ABD ve SSCB egemenliğindeki iki kutuplu dünya düzeni; Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla yerini ABD önderliğinde tek kutuplu dünya düzenine bırakmıştır. Bununla birlikte 2000'li yılların başından beri ekonomik, ticari ve siyasi açılardan dünyadaki güç dengeleri Asya lehine değişmekte; "Asya'nın yükselişi" şeklinde ifade bulan güçlü bir argüman, geniş çevreler tarafından dile getirilmektedir.

Küresel ölçekte değişim ve dönüşüme işaret eden Asya merkezli bu makro gelişmeler, yüzlerce yıl süren ve emperyalizm, hegemonya ve sömürgecilikle özdeşleşen Batı egemenliğinin sonra ermesi veya daha ılımlı yaklaşımla Batının yeni güç dengeleriyle frenlenmesi anlamına gelmektedir. Bu argüman ışığında, bu çalışmada ülkelerin GSYH oranları, küresel ithalat ihracat miktarları, askerî güçleri, savunma harcamaları, nüfus oranları gibi parametreler ve kesişen tematik mevzular ışığında, Asya ve Batı merkezli iki kutbun mevcut ve gelecekteki durumlarının karşılaştırmalı analizi yapılarak; gelecek projeksiyonu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler, olağanüstü gelişmeler olmadığı sürece, başta Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere, kıta devletlerinin büyük çoğunluğunu kast eden Asya'nın yükselişi tezinin gerçekleşmekte olan bir teori olduğunu göstermektedir.

ABSTRACT

While the nineteenth century is known as the English Century and the twentieth century as the American Century, the 21st century we live in is called the Chinese Century, the Asian Century, the Pacific Century, the Pacific Age, and the Asia Pacific Century. The bipolar world order under the domination of the USA and the USSR, which was established with the Cold War Era after the Second World War; With the collapse of the Soviet Union, it was replaced by a unipolar world order under the leadership of the USA. However, since the beginning of the 2000s, the balance of power in the world in economic, commercial and political terms has been changing in favor of Asia; A strong argument expressed as "the rise of Asia" has been voiced by wide circles.

These Asian-centered macro developments, which point to a change and transformation on a global scale, mean the end of Western domination, which lasted for hundreds of years and identified with imperialism, hegemony and colonialism, or, with a more moderate approach, curbing the West with new balances of power. In the light of this argument, this study aims to present a future projection about and a comparative analysis of the current and future situations of the two poles centered in Asia and the West, in the light of parameters such as countries' GDP ratios, global import and export amounts, military power and defense expenditures, population ratios, and cross-cutting thematic issues. The data obtained show that the thesis of the rise of Asia, which refers to the majority of the continental states, especially the People's Republic of China, is an emerging theory unless there are extraordinary developments.

Atıf/Citation: Kurtbaş, İ. (2023). Asya'nın Yükselişi Tezi: Küresel Konjonktürde Değişen Asırlık Dengeler ve Parametreler Işığında Bir Gelecek Projeksiyonu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 1 (313-330).

Sorumlu yazar/Corresponding author: İhsan KURTBAŞ, ihsankurtbas@ardahan.edu.tr

1. Giriş

Geçen yüzyıl, güçler dengesinin sürekli yeniden inşa edildiği bir kutuplaşmalar yüzyılı olup tarihin hiçbir döneminde dünya devletleri bu denli girift bloklaşmalara dayalı bir uluslararası ilişkiler düzeni tesis etmemiştir. Uluslararası ilişkiler teorileri bağlamında “realist” yaklaşımın çoklu parametreleriyle açıklanabilecek güçler dengesinin kendine özgü, pragmatik bir mantığı olduğu bir gerçektir. Jeostratejik kodlarını tarihten almakla birlikte popüleritesi bilhassa son dönemlerde artan dikotomik kutuplaşmalardan biri de, Doğu-Batı¹ diye de ifade edilen, Asya-Avrupa merkezli kutuplaşmadır. Bu bağlamda Asya-Avrupa kavramsallaştırması ve ayrımı, yerküredeki coğrafi bölümleri belirtmek için kullanılan bir ayrım olsa da dünya sistemi ve güç dengelerini anlamamıza yarayan; çeşitli veçheleriyle tarihsel/ideolojik kökleri çok derinlerde olan psiko-politik bir ayrımdır.

Asya-Avrupa kutupsallığı; kökleri çok eskilere gitmekle birlikte, 1648 Westphalia Barışı’ndan sonra ulus devlet bağlamında şekillenmeye başlayan yeni dünya sisteminin bir tezahürü olarak tek, iki veya çok kutupluluğun somut bir tezahürüdür. Bu bağlamda İkinci Dünya Savaşı ile Sovyetler Birliği’nin dağılması arasındaki Soğuk Savaş Dönemi iki kutuplu dünya düzeninin; Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonraki süreç ise Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) egemenliğinde tek kutuplu dünya sisteminin en karakteristik örneklerinden biri olmuştur. ABD’nin (sonradan dâhil olsa da) öncüsü olduğu Batı dünya sistemi, nüvesinde Coğrafi Keşifler, Reform ile Rönesans hareketleri ve Sanayi Devrimi gibi meta olayların olduğu büyük gelişmeler sayesinde küresel sistemin başat gücüne dönüşmüştür. Ancak şunu ifade etmek gerekir: Tarihsel ve sosyolojik kodlarından beslense de bütün küresel güç odaklarının oluşumunda bu büyük gelişmelerin rolü ve önemi yadsınamaz. Bu minvalde ortaya konulan yaklaşımlarda kimi bakış açıları tek kutuplu dünya sisteminin küresel huzur, adalet ve barış için elzem olduğuna işaret ederken; kimi bakış yaklaşımları ise İngiliz ve Amerikan yüzyıllarında tek kutuplu dünyanın emperyalizm, sömürgecilik ve hegemonyanın kısılcacında tarifi mümkün olmayan acılara gark edildiğini savunmaktadır.

Bu tartışmaların yedeğinde 21. yüzyılın başından itibaren ticari, ekonomik ve siyasi açılardan küresel güç dengelerinin, Asya’nın lehine dönüştüğü yönünde güçlü bir tez ortaya atılmıştır. *Asya’nın Yükselişi* tezi, argüman olarak 1980’li yıllardan sonra özellikle ekonomik ve ticari açılardan Çin başta olmak üzere kıta devletlerinin son yirmi yıl boyunca şahlandığını ve son kertede Asya’nın Batı’ya meydan okuyan alternatif bir güç merkezi haline geldiğini iddia etmektedir. Bununla beraber Asya’nın yükselişi, Japonya ile başlamakla birlikte, asıl dönüşüm 1970’li yılların sonunda hızla liberalleşmeye başlayan Çin’e, eş zamanlı olarak Hindistan ve Endonezya’nın katılmasıyla ivme kazanmıştır. Asya’nın Kaplanları olarak ifade edilen Hong Kong, Singapur, Güney Kore ve Tayvan’ın 1990’lı yılların başından itibaren söz konusu denkleme eklenmesiyle birlikte Asya kıtası küresel ekonominin itici gücü hâline gelmiştir. Bu duruma son dönemlerde OECD ekonomilerinin büyüme hızındaki yavaşlama ve Batı’nın dünya GSYH’sine yaptığı katkının düşüşüne geçmiş olması eşlik etmektedir. Bu süreçte 2008 Küresel Finansal Krizi’nden sonra 1999 yılının sonunda başlayan ve tüm dünyada küresel bir pandemiye dönüşen salgın krizinde, başta Çin olmak üzere, kıta devletlerinin büyük çoğunluğunun ortaya koyduğu başarı, *Asya’nın Yükselişi* argümanının güçlü dayanaklarından olmuştur.

Asya’nın Yükselişi tezi, büyük oranda, çoğunluğu bilimsel ve objektif verilere dayalı olan bilgi, analiz, simülasyon ve öngörüler dâhilinde yapılan ülke okumalarına dayanmaktadır. Ülke okumalarına bakıldığında piyasa ve ticaret hacmi, gayrisafi yurt içi hasıla (GSYH) oranları, nüfus, askerî güç ve yatırımlar gibi parametrelerin ulusal gücün kilit noktaları olduğu görülmektedir. Bu parametreler, ülkelerin kısa, orta ve uzun vadede gidişatlarını göstererek küresel dünyada geldikleri noktayı belirtmesi ve geleceklere projeksiyon tutması bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, odağında Avrupa-Asya kıtaları ve Çin-ABD devletleri olmak üzere küresel ve ulusal güç parametreleri okunarak bir gelecek projeksiyonu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu tarz okumalar, her ne kadar kritik parametrelere ilişkin birtakım bilimsel tespitlere ve somut verilere dayanıyor olsa da Brexit, dünyada popülizmin yükselişi, nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların kullanılma olasılığı gibi çok sayıda marjinal gelişmenin olasılığı göz önünde bulundurulduğunda gidişatın değişebileceği, şartların dönüşebileceği ve sürprizleri de içerebilecek şekilde yeni yükselen birtakım güç merkezlerinin ortaya çıkabileceği ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

Dünya Ekonomi Forumu tarafından hazırlanan *2021 Küresel Risk Raporu*’na göre yakın, orta ve uzun vadelerde yerküreyi birtakım riskler ve tehditler beklemektedir. Raporu göre önümüzdeki iki yıl içinde büyük olasılıklı riskler arasında bulaşıcı hastalıklar, istihdam ve geçim sıkıntısı, gençlere dair hayal kırıklıkları, dijital eşitsizlikler, ekonomik durgunluk, insan kaynaklı çevresel hasarlar, sosyal uyum erozyonu gibi meseleler yer almaktadır. Emtia şokları, fiyat istikrarsızlıkları, varlık balonu patlaması, borç krizleri, devletler arası çatışmalar, siber güvenlik tehditleri, doğal kaynakların siyasallaşması ile jeopolitik riskler 3-5 yıllık süre zarfında karşılaşılabilecek sorunlar

¹ Kishore Mahbubani; *The New Asian Hemisphere: The Irresistible Shift of Global Power to the East* (Mahbubani, 2008) adlı kitabında Batı’yı Amerika, Avrupa, Avustralya, Yeni Zelanda ve Avrupa Birliği’ni içerecek şekilde tanımlar. Doğu’yu ise Hindistan, Çin, Japonya, İslam dünyası ve ASEAN’ı içerecek şekilde kullanır. Bu çalışmada Batı ve Doğu kavramsallaştırmaları, Mahbubani’nin Batı ve Doğu hinterlandı ile örtüşmekte ve bu bağlamda kullanılmaktadır.

olarak öne çıkmaktadır. 5-10 yıllık dönemde ise biyolojik çeşitlilik kaybı, doğal kaynak krizleri, çevresel riskler, kitle imha silahlarının kullanılma riski, teknolojinin olumsuz etkileri, devletlerin ve çok taraflı kurumların çözülme ve çöküş riski vardır (World Economic Forum, 2021). Bu çalışmada makalenin meramı olan ve başına döndüğü temel argümanı, küresel dünyayı tehdit eden büyük ölçekli felaketler olması olasılığı göz önünde bulundurulmadan “doğrusal” bir gerçeklik projeksiyonuyla ortaya konulmaktadır.

Bununla beraber *Asya'nın Yükselişi* tezi, her ne kadar küresel ölçekte gerçekleşmek üzere olan güçlü bir argüman olarak nitelendirilse de bazı stratejistler, başta Çin olmak üzere kıta devletlerinin karşı karşıya olduğu, sosyal ve politik sorunları öne sürerek bu tezi ya “koşullu” olarak kabul etmekte olan ya da gerçekleşmesi mümkün olmayan bir mit olarak görmekteledir. Neticede Asya'nın yükselişinin önünde bazı hız tümsekleri olmakla birlikte piyasa varsayımlarına yönelik birtakım simülasyonlar, Batı'nın düşüşe geçtiği ve *Asya'nın Yükselişi* tezinin gerçekleşmekte olduğunu göstermektedir. Ayrıca teze mesafeli duranların bir kısmı da Çin ekonomisinin hızlı büyümenin itici güçlerini tükettiğini ve 2010'dan bu yana büyüme trendini yitirerek ‘Orta Gelir Tuzağı’na ulaştığını; ayrıca Batı'nın başat bir güç olarak elindeki egemenliği barışçıl bir şekilde Çin başta olmak üzere başka bir rakiple paylaşmayacağını, Graham Allison'un tabiriyle sürecin Tukidides tuzağına ve onun çarpan etkilerine yol açacağını iddia etmekteledir.

Bu kapsamda çalışma iki bölümden oluşmaktadır. *Birinci bölümde*, küresel konjonktürde ‘*Asya'nın Yükselişi*’ tezine zemin teşkil eden süreç ve dinamikleri el aldım ve bu bağlamda literatür değerlendirmesi yaptım. *İkinci bölüm ise* altı kısımdan müteşekkil olup bu bölümün odağında ABD-Çin, Avrupa-Asya dikotomik mücadelesinin yer aldığı küresel rekabete yönelik çeşitli parametreleri inceledim. Bu çerçevede ulus ve kıta bazında ülkelerin mevcut durumları ile bilhassa 2030, 2050 ve 2100 yıllarına dair a) GSYH oranları, b) toplumsal tabaka oluşumları, c) ithalat-ihracat hacimleri, d) enerji, ham madde ve doğal kaynak rezervleri, e) nüfus yapıları, f) teknoloji ve askerî güç kapasiteleri gibi unsurları analiz ederek, bir küresel gelecek projeksiyonu ortaya koymaya çalıştım.

2. Asya'nın Yükselişi: Mitsel Bir Destan mı, Gerçekçi Bir Teori mi?

“Uzun bir durağanlık döneminden sonra Asya, dünya işlerinde yeniden önem kazandı.”

(P. Cevahirial Nehru)²

Dünya kara alanının %30'unu içine alan Asya kıtası, yaklaşık 4,7 milyar kişiyle dünya nüfusunun %60'ını oluşturmaktadır. Dünyada karaların üçte birini teşkil eden ve yüz ölçümü itibarıyla Avrupa'ninkinden dört kat daha büyük olan Asya kıtası tartışmalı olsa da 49 bağımsız devletten müteşekkildir. Asya kıtası *kuzeyden*, Kuzey Buz Denizi; *güneyden* Hint Okyanusu; *doğudan* Büyük Okyanus; *batıdan ise* kuzeyden-güneye Ural Dağları, Emba Nehri, Hazar Denizi, Kura ve Ryon ırmakları, (Karadeniz, Marmara, Ege Denizi, Akdeniz), Süveyş Kanalı ve Kızıldeniz ile çevrilidir.

Ekonomik ve ticari açıdan hızla gelişen Asya toplumları süratle kentleşmektedir. “1960’lı yıllarda şehirlerde 200 milyondan az Asyalı yaşarken bugün bu rakam 1,5 milyar kişidir. Dünyanın en yoğun nüfuslu yeri olan Asya’da milikare başına Güney Kore’de 1,303, Hindistan’da 993, Japonya’da 870, Filipinler’de 866, Endonezya’da 391 ve Çin’de 367 kişi düşmektedir (Shambaugh, 2022, s. 7).

Asya'nın en azından 1960'dan bu yanda; ama özellikle 2000’li yılların başından beri yükselişe geçtiği yönünde yaygın olarak kabul gören bir önerme olduğunu belirten Wallerstein, 1800 ile 1950 yılları arasındaki kısa dönem dışında Asya'nın (hatta tek başına Çin'in), dünya ekonomik faaliyetlerinin her daim merkezinde olduğuna dikkat çekmektedir. Bu bağlamdaki analizlere göre son zamanlarındaki yükseliş, tarihsel olana bir geri- dönüştür. Bu konudaki görüşlerden bir kısmına göre ise Çin ve Asya'nın şimdiki yükselişi, Batı’da meydana gelen modernleşmeden farklı olarak son beş yüz yıldaki tedricî yükselişin bir sonucudur. Asya’da bir yükseliş olduğu aşikâr olsa da benzeri bir yükselişin Güney Amerika’da da söz konusu olduğunu ifade eden Wallerstein’a göre dünya ekonomisi, yeniden Kuzeydoğu Asya’ya (Çin, Japonya ve Kore) yönelmekte olup bu durum, son dört yüz yıldır kapitalist dünya ekonomisinin işleyiş tarzının doğal bir sonucudur (Wallerstein, 2011).

Benzer şekilde Gunder Frank, 15 ve 19. yüzyıllar arasındaki dönemi ele alarak yazdığı “*Yeniden Doğu: Asya Çağında Küresel Ekonomi*” başlıklı çalışmasında, küresel sistemin Batı menşeli olmadığını, esasında kaynağının çok daha eskilere dayandığını vurgulayarak Avrupa merkezci bir perspektiften hareketle ortaya konulan Batı'nın üstünlüğü tezine karşı; Çin merkezli Asya'nın üstünlüğü tezini savunmuştur. Ona göre, esasında Batı'nın 18. yüzyılda tesis ettiği egemen ve başat yapı geçici olup on dokuzuncu yüzyıla kadar dünya sisteminin odağında yer alan Çin merkezli Doğu, Batı'nın gücünü kaybetmesiyle eski konumunu yeniden kazanacaktır (Frank, 2010).

Asya'nın Yükselişi tezinin baş savunucularından bir başkası da Kishore Mahbubani'dir. Mahbubani (*The New Asian Hemisphere: The Irresistible Shift of Global Power to the East*), Asya'nın yükselişinin gerilimlere ve

² P. Cevahirial Nehru, Çağdaş Hindistan'ın kurucusu, Bloksuzlar (Bağlantısızlar) Hareketi'nin önderi ve Hindistan Ulusal Kongre Partisinin başkanıdır. “Asya Yeniden Kendine Geliyor” başlığıyla yayımlanan bir konuşma metninden alınan bu sözler, Nehru'nun, 23 Mart-2 Nisan 1947 tarihleri arasında Hindistan'ın başkenti Delhi’de toplanan Asya İlişkileri Konferansı’nda yaptığı açılış konuşmasından alınmıştır (Nehru, 2022).

çatışmalara yol açabileceği ancak buna rağmen sürecin barışçıl olacağı yönünde iyimser bir tutum ortaya koymaktadır. Ona göre Çin ve Hindistan dâhil Asya'nın yükselişi, esasında Batı menşeli olan şu yedi değerle yedeğinde gelişmiştir: Barış kültürü, eğitim, serbest piyasa, bilim ve teknolojiye ustalık, meritokrasi, pragmatizm ve hukukun üstünlüğüdür. Bu değerler gücün ve zenginliğin Asya ülkeleri lehine yeniden dağılmasına sebep olarak dünya tarihindeki Batı üstünlüğünü sona erdirmiştir. Bununla beraber Batı kendisine ait olduğunu iddia ettiği bu değerlere sadık kalamadığı gibi dünyanın diğer bölgelerindeki yükselen ülkelerle gücü paylaşma noktasında isteksizdir. Korumacı ve antidemokratik davranan Batı, dünya ölçeğindeki yeni gelişmeleri takdir edemeyecek kadar güç istenci içindedir (Mahbubani, 2008; Bajpai, 2012).

Asya'nın Yükselişi tezine teorik katkılar sunan bir başka teorisyen ise Parag Khanna'dır. Khanna, Mahbubani ile görüşleri arasında farklılık olsa da şu konuda aynı fikirdedir: *Amerika geriliyor, Çin yükseliyor*. İki bakış açısını karşılaştırmak gerekirse Mahbubani, Batı'nın düşüşte ve Asya'nın yükselişte olduğu şeklindeki bir Batı'ya meydan okuyan Doğu anlatısını benimserken Khanna, ABD'nin Çin ve AB ile birlikte ortaya çıkan küresel düzenin zirvesinde olduğu Birinci Dünya'ya³ karşı İkinci Dünya perspektifini benimsemektedir (Bajpai, 2012, s. 18). *Asya'nın Yükselişi* tezini; destekleyenler, reddedenler ve koşullu yaklaşanlar bağlamında üç kategoride ele alıp değerlendirmek mümkündür:

Bunlardan birincisi, *Asya'nın Yükselişi* argümanını güçlü ve gerçekleşmesi kaçınılmaz bir teori olarak gören baskın yaklaşımdır. Bu yaklaşım hali hazırdaki GSYH, askerî harcamalar, ticaret hacmi ile enerji arzı ve nitelikli insan gücü gibi birtakım parametrelerden hareketle, dünyanın ekonomik ve ticari açıdan güç merkezinin, Batı'dan Asya'ya kaymaya başladığını belirtmektedir.

İkincisi *Asya'nın Yükselişi* tezine çeşitli nedenlerle karşı çıkanlardır. Bu şekilde düşünenlerin gerekçelerini beş madde altında toplamak mümkündür.

a- ABD başta olmak üzere Batı, her ne kadar kendini, hoşgörü, adalet, eşitlik ve özgürlük gibi değerlerin menşei olarak görse de başka bir merkezle gücü paylaşma erdemine sahip değildir. *Asya'nın Yükselişi* tezine karşı çıkanların başka bir kısmına göre: "Çin'in son 10-15 yılda ortaya koymuş olduğu yüksek ve hızlı büyüme, benzeri bütün işleyiş tarzında olduğu gibi, sürdürülebilir bir durum değildir" (Wallerstein, 2011). Zira bu şekilde düşünenlere göre, büyümenin ilk itici güçlerini tüketen Çin'in, 2010 yılından sonra ekonomideki büyüme önemli ölçüde zayıflamış ve Orta Gelir Tuzağı'na yakalanmıştır.

b- Ekonomik ve sosyal açıdan her ne kadar güçlü bir ivme yakalamış olsa da; Asya kıtasında otoriter yönetim tarzları, artan nüfusla birlikte büyüyen işsizlik sorunu, yoksulluk, gıda güvensizliği gibi meselelerden kaynaklı olarak *Asya'nın Yükselişi* tezini tahkim edip güçlü kılan faktörleri, bir başarı olarak görmek mümkün değildir. Bu konuda Yeni Zelanda Başbakanı Jacinda Ardern 2009 yılına Bill & Melinda Gates Vakfının ev sahipliğinde yapılan bir etkinlikteki konuşmasında ülkelerin başarıyı ekonomik büyüme ve GSYH ile ölçme eğilimlerini eleştirerek "*Kötüleşen sosyal sonuçların eşlik ettiği ekonomik büyüme başarı değildir.*" demiştir (McCarthy, 2009). Nitekim "kıta devletlerinde son yıllarda etkileyici büyüme oranlarına rağmen, dünyanın en yoksul insanların üçte ikisi Asya'da yaşamaktadır" (Bajpai, 2012). Bu yaklaşıma göre Çin başta olmak üzere, Asya kıta devletlerini başat ve egemen aktör olarak gösteren okumalar, sosyal ve siyasal sorunları yadsıdığından dolayı eksik ve yetersizdir. Nitekim Çin'in, GSYH oranı yüksek olmakla birlikte, gelir adaleti Gini katsayısını gösteren İnsani Gelişim Endeksi performansı oldukça düşüktür.

c- Bölge ülkeleri Budizm, Kofüçyüçülük, Hinduizm ve İslam'ın aracılık ettiği dini ve kültürel temellerde farklılıklar barındırmaktadır. Bununla birlikte uyuşturucu kaçakçılığı, aşırılıkçılık, insan hakları ihlalleri, dinî köktencilik, korsanlık, ayrımcılık ve terörizm gibi sorunlar devletlerin küresel ilişkilerde daha büyük roller oynama potansiyellerini baltalamaktadır (Bajpai, 2012).

d- Kıta devletleri arasında yaşanan sınır çekişmeleri oldukça önemli bir sorundur. Özellikle Çin-Hindistan başta olmak üzere Tayvan, Japonya ve Güney Kore ile Çin arasında yaşanan sınır anlaşmazlıkları, kıta devletlerinin bir insicam ve yeknesaklık içinde hareket engellemektedir. Bu sorunla bağlantılı olarak "kıtanın önde gelen bazı ülkeleri, ABD'nin askerî ve siyasi varlığını, bölgesel ve küresel istikrarın garantörü olarak görmektedir. Bu bağlamda Asya'nın kolektif bir varlık olarak yükselişini baltalayan üç faktör vardır: yerel ekonomik ve politik iç sorunlar, ikili anlaşmazlıklar ve stratejik rekabet." (Bajpai, 2012)

e- Uluslararası ilişkiler alanında 'sert güç', askerî ve parasal güç gibi maddi güç unsurlarını ifade ederken; 'yumuşak güç' maddi kaynaklar veya kuvvet kullanımına gitmeksizin, daha ziyade kültürel araçlarla muhataplarını cezbedip ikna ederek onlara bir şeyler yaptırabilme kabiliyetine işaret etmektedir. Çin, uluslararası ilişkiler bağlamında etrafına güven vererek özellikle komşuluk ilişkilerini makul bir seviyede tutmak, ekonomik ve ticari açılardan geniş pazarlara kolaylıkla girebilmek gibi hedeflerle yumuşak gücünü etkin bir şekilde kullanmaktadır.

³ Khanna, küresel düzenin üç farklı dünyadan oluştuğu şeklinde bir bakış açısına sahiptir. Birinci Dünya; Çin, AB ve ABD'den oluşmaktadır. Üçüncü Dünya (Küresel Güney), dünyanın en az gelişmiş kırk sekiz ülkesinden oluşan kesimdir. İkinci Dünya ise dünyanın geri kalan ülkelerinden oluşmaktadır (Bajpai, 2012, s. 18).

Bununla birlikte Çin, daha geniş ölçekte uluslararası sistemi yönetmek için sorumluluk almaya istekli gözükmemektedir. Çin'in içinde yer almadığı bir Asya'nın ise Batı'ya meydan okuyabilmesi mümkün değildir.

Üçüncüsü ise *Asya'nın Yükselişi* tezini koşullu bir şekilde öngören ve bu hâliyle orta yolu benimseyen yaklaşımdır. Son kategorideki argümanlar, vurgunun yükseliş üzerinde mi, yoksa yükselişin koşulları üzerinde mi yapıldığına bağlı olarak şekillenmektedir. Bu makale, ilerlemenin çeşitli dinamikleri ve temel parametrelerini baz alarak daha çok üçüncü yolda yükselişin koşullarına bağlı olarak şekilleneceğini öngören çizgide yer almaktadır. Nitekim herhangi bir ülkenin küresel bir güç hâline gelmesi hususunun, bütün konjonktürel gelişmelerin ötesinde bu ülkenin, başat ve egemen güç olmasıyla hasil olacak sorumlulukları üstlenme yeteneği ve istenci gibi faktörlere de bağlı olduğu aşikârdır.

Asya kıtası ile özdeşleşen ve *Asya'nın Yükselişi* tezinin temel dayanaklarından birini oluşturan Çin Devleti ve kamuoyunun, dışarıdan yöneltilen yüklemelere yönelik nasıl bir tutum izlediği hususu da oldukça büyük önem taşımaktadır. *Asya'nın Yükselişi* söylemi doğrultusunda ortaya konulan resmî konuşmalar, raporlar, medya analizleri Çin'de bir memnuniyet ve güven ortamı tesis etmekle birlikte; Komünist Partinin yetkinliğini ve politikalarının doğruluğunu da ortaya koyan başarı öyküleri olarak görülmektedir. Ancak Çin devleti hem Çin'in yükselişi hem de Çin'in yaklaşan çöküşü yönündeki her iki karşı ve zıt argümana karşı temkinli ve mesafeli bir duruş sergilemektedir. Çinli siyasi analistler arasındaki genel fikir birliği ise Asya'da Çin gibi büyük bir stratejik rakibin yükselmesine ABD'nin izin vermeyeceği ve/veya Çin'in yükselişini sınırlandıracağı yönündedir. Bu şekilde düşünenler, Çin'in Orta Doğu ve Türkistan'dan gelen petrol ve doğal gaz başta olmak üzere enerji arzına artan bağımlılığının, Çin'i ABD etkisine karşı savunmasız bıraktığından endişe duymaktadırlar. Bununla beraber Çin'de ana akım düşünce, Çin'in yükselişi tezine daha iyimser yaklaşmaktadır. Bu şekilde düşünenler içinde bir kesim, özellikle Çin'in yerel reform ve dengeli kalkınmayı gözettiği takdirde uluslararası itibarının daha da artacağına vurgu yapmaktadır (Jisi, 2004). Bu noktada *Asya'nın Yükselişi* tezi, uluslararası alanda ana akım stratejistler, siyaset ve sosyal bilimciler tarafından gerçekleştirilmekte olan bir süreç olarak nitelendirilmektedir.

3. Asya Versus Avrupa: Parametreler Işığında Bir Gelecek Projeksiyonu

Gayrisafi yurt içi hasıla, orta sınıf ve orta sınıfın niteliği, ithalat-ihracat oranları, nüfus, askerî güç gibi unsurlar ulusal gücün en önemli bileşenleridir. Çalışmanın bu bölümünde, sözü edilen bu kritik parametrelere ilişkin analiz, araştırma, değerlendirme ve simülasyon sonuçları incelenerek küresel konjonktüre projeksiyon tutulmaya çalışılmıştır. Konu, ABD-Çin dikotomisine indirgenmeden mümkün olduğu kadar kıta ölçeğinde değerlendirilmeye özen gösterilmiştir.

Çalışmanın üzerine yoğunlaştığı temel argümanı, Çin'in başını çektiği Asya yükselişte; ABD'nin öncüsü olduğu Batı düşüştür. Bununla birlikte Asya'da iktisadi parametreler çarpıcı bir ilerleme ve büyümeye işaret etse de buna eşlik eden sosyal ve siyasal sorunlarından dolayı, başarıyı işaret eden analizlerin sonucunda ortaya çıkan iyimserlik havasına temkinli yaklaşmak gerekir. Ayrıca, Çin merkezli Asya'nın yükselişi, kesinlikle, ABD başta olmak üzere Batı'nın kabul edip yol verebileceği doğrusal bir gelişme değildir.

Dünyada ayrıca Covid-19 küresel salgını, Ukrayna ve Rusya Savaşı, popülizm siyasetinin yükselişi, nükleer, biyolojik ve kimyasal silah kullanma eğilimindeki yüksek risk göz önünde bulundurulduğunda geleceğe ilişkin öngörülere temkinli yaklaşmak faydalı olabilir. Bu bağlamda çalışmanın bu kısmında, büyümenin temel itici ve çekici faktörlerini içeren birtakım makroekonomik göstergelere odaklanarak 2030, 2050 ve 2100 yıllarına dair bir gelecek projeksiyonu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.1. Küresel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla Projeksiyonu

Gayrisafi yurt içi hasıla, en genel ifadeyle bir ülkede belirli bir yılda üretilen ürün, mal ve hizmetlerin, toplam piyasa değeridir. Kişi başına GSYH ise, GSYH'nin nüfus ortalamasına bölünmesiyle hesaplandığından ülkelerin enflasyon farkları ve yaşam maliyetlerini yansıtmamaktadır. Satın alma gücü paritesi (SAGP-PPP) ise anlamlı bir karşılaştırma yapmak için farklı ülkelerdeki fiyat farklılıklarını ayarlayarak ekonomi ve gelirleri karşılaştırmak için kullanılmaktadır.

Dünyanın fabrikası ve Asya'nın dinamosu olan Çin, %10'un üzerinde ortalama yıllık GSYH büyüme oranıyla son 30 yılda, dünyada en hızlı büyüyen ekonomilerden biridir. Çin devletinin, üretim faktörleri üzerindeki yıllar süren ceberut ve mutlak denetiminden sonra, 1978'de büyük bir ekonomik reformu hayata geçirmiştir. Bu süreçte Çin kırsal kalkınma ve özel işletmeciliği teşvik etmiş, dış ticaret ve yatırımları liberalleştirilmiş, bazı fiyatlar üzerindeki devlet kontrolünü gevşetmiş ve iş gücünün eğitimine önem vererek bu alanda yatırımlar yapmıştır. Çin ekonomisi 1990'ların başından sonra ise yeniden bir ivme kazanmıştır. Bu dönemde Çin'in itici gücü, ülkenin yeni fabrikalar, imalat makineleri, varlık stoklarındaki büyüme, sermaye birikimi, devasa iş gücü ile birleşince ekonomik açıdan bir patlama söz konusu olmuştur (ukdiss.com, 2018).

Çin'in Hubei eyaletinin başkenti olan Vuhan'da, 17 Ekim 2019'da ortaya çıkan ve bütün dünyaya yayılarak küresel bir pandemiye dönüşen Covid-19 salgınının kontrol altına alınması için dünyanın büyük bir bölümünde aylar süren

sokağa çıkma yasağı gibi sıkı tedbirler uygulanmıştır. Pandemi kaynaklı olarak, küresel ekonomi büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu süreçte Asya ülkeleri nispeten daha iyi durumdayken; Avrupa ülkeleri ciddi şekilde olumsuz etkilenen pazarlar olmuştur. Neticede bu dönemde, Avrupa’da işsizlik oranları son on yılların en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Nitekim pandemiye rağmen Tayvan ve Vietnam gibi Asya ülkeleri büyüme kaydederken ABD (%-3,5) ve Almanya (%-5) büyük oranlarda negatif yönde büyüme gösteren ülkeler olmuştur. 2020 yılında Çin ise %2,3 oranında büyümüştür. Bununla beraber küresel ekonomi, 2021 yılında birçok zorlukla karşı karşıya kalmasına rağmen aynı yıl içinde %6,1 oranında büyümüş (Ross, 2022) ve hızlı bir toparlanma sürecine girmiştir. 2021 yılı içinde Çin ve Avustralya %3, ABD %3,1, Avrupa ve dünya %5,2 oranında büyüme gerçekleştirirken Asya %6,9, Çin %8,2, Hindistan ise %8,8 oranında büyüme kaydetmiştir (blackrock.com, 2022).

Dünyanın ekonomik güç dengeleri, görüldüğü üzere çarpıcı bir şekilde değişim eğilimindedir. 2050 yılına kadar dünyanın geleneksel lideri olan ABD ve Avrupa’nın tahtını kaybedeceği ve liderliğin Çin’in başını çektiği Asya coğrafyasına geçeceği öngörülmektedir. Bu yöndeki görüşlere göre Çin 2032 yılında dünyanın en büyük ekonomisi olurken 2050 yılına gelindiğinde ABD’den %20 daha büyük olacaktır (Dadush & Stancil, 2009).

Küresel ekonomik gücün yükselen ekonomilere doğru kayması hususu, anlaşıldığı üzere, büyük ölçüde Çin ve Hindistan kaynaklı olmaktadır. Ülkenin ortaya koyduğu gelişim trendi, planlı ve istikrarlı büyümesi Çin’in küresel dünyanın baş aktörü olduğu yeni bir dünya düzeninin emareleri olarak görülmektedir. “*London School of Economics*’in (LSE) verilerine göre 1978’de Çin’in ihracatı 10 milyar dolar ile dünya ticareti içinde %1’lik bir paya sahipken; bu miktar 1985’te 25 milyar dolara” (Harrison & Palumbo, 2019), 2035 yılında ise 7.4 trilyon dolar gibi devasa bir rakama erişerek ülke, dünyanın en büyük ticaret partneri hâline gelecektir. Bununla beraber “Çin 2014 yılında SAGP açısından ABD’yi geride bırakarak dünyanın en büyük ekonomisi olurken; 2030 yılından önce ABD’yi geçerek bu ölçekte de dünyada ilk sırada yer alması beklenmektedir” (PwC, 2017, s. 19). Aşağıdaki tabloda, sözü edilen gelişmelerin ayak sesleri olarak okunabilecek, ülkelerin GSYH oranları yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. 2021, 2035, 2050 Yıllarına Ait Ülkelerin GSYH Oranları ve Küresel Konjonktür

Ülke/Ekonomi	GSYH (Nominal: Milyar \$) GDP (Nominal) Sıralama (<i>statisticstimes.com, 2021</i>), (<i>data.worldbank.org, 2022</i>)					Ülkelerin 2035 Yılı GSYH Projeksiyonları (Milyar \$) (<i>TİM, 2021</i>)		Ülkelerin 2050 Yılı GSYH Projeksiyonu (Milyar \$) (<i>pwc, 2017</i>).		Kıta
	2021	Sıra	Pay %	2020- Fark	Büyüme %	2035	Sıra	2050	Sıra	
ABD	22.939.58	1	24.2	-	5.97	36.233,0	2	34.1	3	K. Amerika
Çin	16.862.98	2	17.8	6,077	8.02	49.108,0	1	58.5	1	Asya
Japonya	5,103.11	3	5.38	11,760	2.36	6.218,0	4	6.8	8	Asya
Almanya	4,230.17	4	4.46	873	3.05	5.768,0	5	6.1	9	Avrupa
İngiltere	3,108.42	5	3.27	1,122	6.76	5.244,0	6	5.4	10	Avrupa
Hindistan	2,946.06	6	3.10	162	9.50	9.780,0	3	44.1	2	Asya
Fransa	2,940.43	7	3.10	5.63	6.29	4.248,0	7	4.7	12	Avrupa
İtalya	2,120.23	8	2.23	820	5.77	2.537,0	14	3.1	21	Avrupa
Kanada	2,015.98	9	2.12	104	5.69	3.118,0	12	3.1	22	K. Amerika
Kore	1,823.85	10	1.92	192	4.28	3.150,0	11	3,5	18	Asya
Rusya	1,647.57	11	1.74	176	4.69	3.443,0	10	7.1	6	Avrupa
Brezilya	1,645.84	12	1.73	1.73	5.23	3.749,0	9	7.5	5	G. Amerika
Meksika	1,285.52	15	1.35	154	6.25	2.148,0	16	6.9	7	K. Amerika
Endonezya	1,150.25	16	1.21	135	3.20	4.026,0	8	10.5	4	Asya
Nijerya	480.48	29	0.506	0.73	2,64			4,3	14	Afrika
Türkiye	795.95	21	0.838	14.9	8.95	1.512,0	20	5.2	11	Avrupa
Dünya	91.031,2					187.420.2				

Kaynak: (*statisticstimes.com, 2021*), (*data.worldbank.org, 2022*), (*TİM, 2021*), (*pwc, 2017*)

Küresel nominal GSYH açısından Kuzey Amerika ve Avrupa’dan sonra dünyada üçüncü büyük ekonomi olan Asya, SAGP açısından ise dünyadaki en yüksek GSYH’ye sahiptir. Asya’nın en büyük beş ekonomisi olan Çin, Japonya, Hindistan, Güney Kore ve Endonezya uluslararası finansal sistemi yönetme ve yeniden şekillendirme sürecinde önde gelen aktörlerdendir (Bajpai, 2012, s. 18).

Dünya Bankası verilerine göre Çin’de kişi başına milli gelirin hala gelişmekte olan ülkeler düzeyinde olduğu ve bunun gelişmiş ülkeler ortalamasının dörtte birine tekabül ettiği görülmektedir. ABD’de kişi başına düşen ortalama yıllık gelir 62 bin dolar iken Çin’de bu rakam 10 bin dolar düzeyindedir (Harrison & Palumbo, 2019). Bu durum nüfus büyüklüğüne dayalı bir ekonomik güç olduğunun göstergesi olup ABD’nin nüfusu, Çin’in yaklaşık onda biri kadardır (İkiz, 2019, s. 1691). Önümüzdeki 40 yıl içinde AB için iniş-çıkışlı zorlu bir dönem olacaktır. Şu anda Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya’nın satın alma gücü paritesi, GSYH oranı Hindistan’ın yarısından, Çin’in

dörtte birinden daha azdır (Dadush & Stancil, 2009). Bu bağlamda AB'nin dünya GSYH'sindeki payı %15'ten %9'a düşerken 2050 yılına kadar Çin'in dünya GSYH'sindeki payı %20, Hindistan'ın %15 artmakta, ABD'nin ki ise %12 oranında düşmektedir. (PwC, 2017, s. 16).

Tablo 1'e göre Çin 2025 ve 2035 yıllarında dünyada en fazla üretim yapan ülke konumunda olacaktır. Küresel üretimin 2035 yılında 187,4 trilyon dolar olacağı öngörülmektedir. Buna göre Çin, büyüme eğilimi ile millî gelir sıralamasında 2032 yılında ABD'yi geçerek küresel ölçekte birinci sıraya yükselecektir.

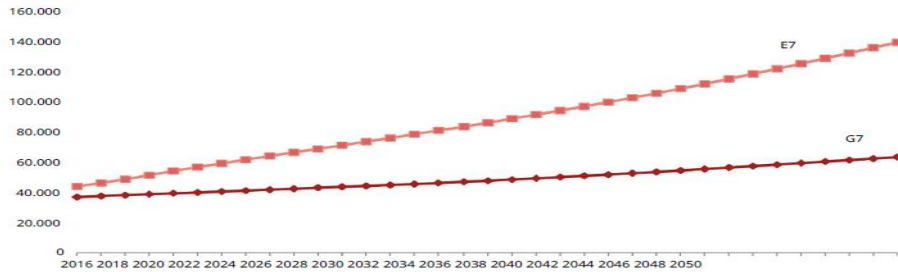
ABD'nin 2021 yılında milli geliri 22,9 trilyon dolar olmuştur. Bu rakamın 3035 yılında 36,2 trilyon dolara yükselmesi, 2050 yılında ise 34,1 trilyon dolara düşmesi beklenmektedir. Böylelikle 2050 yılında ABD'nin dünya GSYH'sindeki 2021 yılına göre payı yaklaşık olarak %12 oranında düşecektir. Çin ise 2021 yılında 16,8 trilyon dolarlık millî gelirini (114,37 trilyon Yuan) 2035 yılında 49,1 trilyon dolara, 2050 yılında ise 58,5 trilyon dolara yükseltecektir. Bu istikrarlı ve devasa gelişim, Çin'i açık ara dünya ölçeğinde ilk sıraya taşıyacaktır.

ABD ve Çin, 2021 yılı itibarıyla nominal değerinde dünya sıralamasında ilk iki sırada yer almaktadırlar. Çin'in GSYH büyüme oranı (%8,02), ABD'nin (%5,97) değerinden büyük olduğundan nominal sıralamada düşmektedir. Nominal bazda ABD, 2021 yılı için Çin'in 6 trilyon dolar önündedir. Ancak 2050 yılındaki öngörüye bakıldığında, 58,5 trilyon dolar milli gelire dünyada birinci sırada yer alan Çin'den sonra 2021 yılında 2,9 trilyon dolar milli gelire sahip Hindistan'ın 2050 yılında milli gelirini 44,1 trilyon dolara çıkararak ABD'nin önüne geçeceği ve ikinci sıraya yükseleceği öngörülmektedir. Buna göre Hindistan'ın 2050 yılındaki millî gelirinde, 2021 yılına göre neredeyse %1500'lük bir fark oluşabilecektir. Bununla beraber Endonezya 2021 yılında 1,1 trilyon dolar olan millî gelirini 2050 yılında 10,5 trilyon dolara çıkararak ABD'den sonra dünyada 4. sıraya, Brezilya 12. sıradan 5'sıraya, Rusya 11. sıradan 6. sıraya, Meksika 15. sıradan 7. sıraya yükselirken Japonya 2021 yılına göre 3. sıradan 8. sıraya, Almanya 4. sıradan 9. sıraya ve İngiltere 5. sıradan 10. sıraya gerileyecektir.

Dünya ölçeğinde en çok dikkat çeken ülkeler ise Bangladeş, Endonezya, Hindistan, Vietnam, Filipinler ve Nijerya gibi ülkeler olmuştur. Hindistan 2021'de yılında 2,9 trilyon dolarlık millî gelirinin 2035'de takriben 9 trilyon dolara, 2050'de ise yaklaşık olarak 44 trilyon dolara yükseleceği tahmin edilmektedir. Nijerya ise 2021 yılında 480 milyar dolarla sıralamada 29'uncu iken; 2050 yılında 4,3 trilyon dolarla 14. sıraya yükselecektir. Tablo 1'de öne çıkan bir başka ülke olan Endonezya'nın 2021 yılında takriben 1 trilyon dolar olan millî gelirinin, 2035 yılında 4 trilyon dolara, 2050'de ise yaklaşık olarak 10 trilyon dolara yükselerek dünyada ABD'den sonra dördüncü büyük ekonomi olması beklenmektedir.

Türkiye'nin ise 2021 yılında millî geliri 795 milyar dolar olup, dünya GSYH'sinde %0,838'lik payla 21 sırada yer almaktadır. Türkiye'nin 2035 yılında millî gelirinin 1,5 trilyon dolara, 2050 yılında ise 5,2 trilyon dolara çıkması beklenmektedir. Buna göre Türkiye'nin, 2021 yılındaki 21. sıradaki konumu 2050 yılında 11. sıraya yükselecektir. Böylelikle Türkiye, 2050 yılında Endonezya ile birlikte dünyada en hızlı büyüyen iki Müslüman ülkeden biri olacaktır.

Bu bağlamda, dünya ekonomisinin 2042 yılına kadar iki katına çıkacağı ve 2050'ye kadar yıllık ortalama %2,5 oranında büyüyeceği öngörülmektedir. Öte yandan AB 27'nin dünya GSYH'sindeki payı ise %10'un altına düşebilir. Fransa ilk 10'un, İtalya ise ilk 20'nin dışında kalabilir. Endonezya 2050 yılına kadar sadece Almanya ve Japonya'yı değil, Brezilya ve Rusya'yı da geride bırakarak sıralamada dördüncü sıraya yükselecektir. Ayrıca Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Meksika, Rusya ve Türkiye'nin E7⁴ ekonomileri önümüzdeki 34 yıl içinde yıllık ortalama %3,5 civarında büyürken Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD'nin gelişmiş G-7 ülkeleri için sadece %1,6 civarında büyüyecektir (pwc, 2017). Aşağıda SAGP bazında E7 ve G7 ekonomilerinin büyüme eğilimini gösteren şekil yer almaktadır.

Şekil 1. SAGP Bazında E7 ve G7 Ekonomilerinin Büyüme Trendi (PwC, 2017, s. 17).

G7 ve E7 ekonomik grupları 1995'li yıllarda SAGP açısından sırasıyla %31 ve %37 ile dünya GSYH'sinin benzer paylarına sahipti. Önümüzdeki birkaç on yıl içerisinde G7 ülkelerinin payı dünya GSYH'sinin %20'sine düşerken

⁴ Gelişmekte olan ekonomiler sınıfında en yüksek ekonomik performansa sahip yedi ülkeyi ifade eder. Bunlar Brezilya, Çin, Hindistan, Endonezya, Meksika, Rusya ve Türkiye'dir.

E7 ülkelerinin payı 2050 yılına kadar dünya GSYH'sinin neredeyse %50'sini oluşturacak şekilde artacaktır. Çin'in SAGP'sinin dünya GSYH'sindeki mevcut payı, yaklaşık olarak %18 iken; ABD'nin yaklaşık payı ise %16'dır. Bu bağlamda Çin'in payı 2050 yılında %20'lerde olurken, ABD'nin payının %12'lerin biraz altına düşmesi beklenmektedir. Hindistan'ın ise satın alma gücü paritesi açısından payı, dünya GSYH'sinin %7'sini oluştururken 2050'ye kadar bu oranın %15'in üzerine çıkması öngörülmektedir. Bu oranla Hindistan 2050 yılına kadar ABD'yi geçerek dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olmaktadır (PwC, 2017, s. 18-19-20). Bu öngörülerin kesin zamanı ve tam payı, mutlak bir kat'î-lik barındırmasa da eğilimin genel yönü bu şekildedir.

3.2. Küresel Orta Sınıf⁵ Projeksiyonu

Dünya Bankası'nın hazırladığı küresel gelir projeksiyonu incelendiğinde 2020'de dünya nüfusunun %16,2'sinin yüksek gelirli; %73,8'nin orta gelirli (%34,1'i üst orta gelire sahip, %39,7'si alt orta gelire sahip ülke), %10'nun ise düşük gelirli ülkelerde yaşadığı bulgulanmıştır. 2050 yılında dünya nüfusunun %13,6'sının yüksek gelirli, %71,2'sinin orta gelirli (%28,8'i üst orta gelirli ülkelerde, %42,5'i alt orta gelirli ülkelerde), %15,1'inin ise düşük gelirli ülkelerde yaşaması beklenmektedir. Buradan anlaşılmaktadır ki gelir düzeyi yükseldikçe nüfus azalmaktadır. Bununla beraber yıllar ilerledikçe dünya ölçeğinde düşük gelirli ülkelerin nüfusu giderek artmaktadır (TİM, 2021).

Dünyanın orta sınıfının üçte birinden fazlası, Asya'da yer almaktadır. “Yalnızca Güneydoğu Asya'nın orta sınıfının 2020 ile 2030 arasında iki kattan fazla artarak 135 milyondan 334 milyona yükselmesi beklenmektedir. Bu genişleme aynı zamanda demografik verilerden de güç almaktadır. Örneğin ASEAN ülkelerinde nüfusun %58'i (380 milyon) otuz beş yaşın altındadır. Özellikle Çin, Hindistan ve Güneydoğu Asya ülkeleri, son kırk yıl içinde mutlak yoksulluğun azaltılması adına çok önemli adımlar atmışlardır. Çin 2020 yılında mutlak yoksulluğu ortadan kaldırdığını iddia ederken Dünya Bankası verilerine göre Hindistan'ın hâlâ %22'si, Güneydoğu Asya ülkelerindekilerin ise %14'ü günlük 1,25 doların altında gelir seviyesine sahiptir” (Shambaugh, 2022, s. 7).

Asya'nın en büyük devleti olan Çin'de ekonomik reformlar ile artan milli gelir sayesinde, Dünya Bankası verilerine göre 850 milyon kişi yoksulluktan kurtulurken Çin, büyük oranda mutlak yoksulluk sorununu çözmüştür. Bununla beraber yıllar içinde eğitim seviyesi hızla yükselen ülkede *Standard Chartered*'in öngörüsüne göre 2030 yılına kadar Çin'in iş gücü kapasitesinin %27'si üniversite eğitimi almış kişilerden oluşacaktır. Böylelikle Çin, sözü edilen kategoride Almanya'nın şimdiki seviyesine ulaşmış olacaktır. Öte yandan ekonomi ve genişleyen orta sınıf konusunda başarıları artarak devam etmekle birlikte Çin'in kalifiyesiz iş gücüne, yaşanan iş gücü de eşlik edecektir (Harrison & Palumbo, 2019). Tablo 2'de, Asya'da yükselen orta sınıfın gelecek projeksiyonuna ilişkin simülasyon yer almaktadır.

Tablo 2. Asya'da Orta Sınıf

	2030			2050		
	Orta Sınıf Nüfusu	Üst Sınıf Nüfusu	Kişi Başına GSYH (SAGP)	Orta Sınıf Nüfusu	Üst Sınıf Nüfusu	Kişi Başına GSYH (SAGP)
Çin	1.120	40	21.100	1.240	190	47.800
Hindistan	1.190	15	13.200	1.400	210	41.700
Endonezya	220	5	13.500	250	40	37.400
Japonya	100	20	48.900	60	40	66.700
Kore Cum.	30	20	60.200	10	35	107.600

(Wijesinghe, 2018, s. 161)

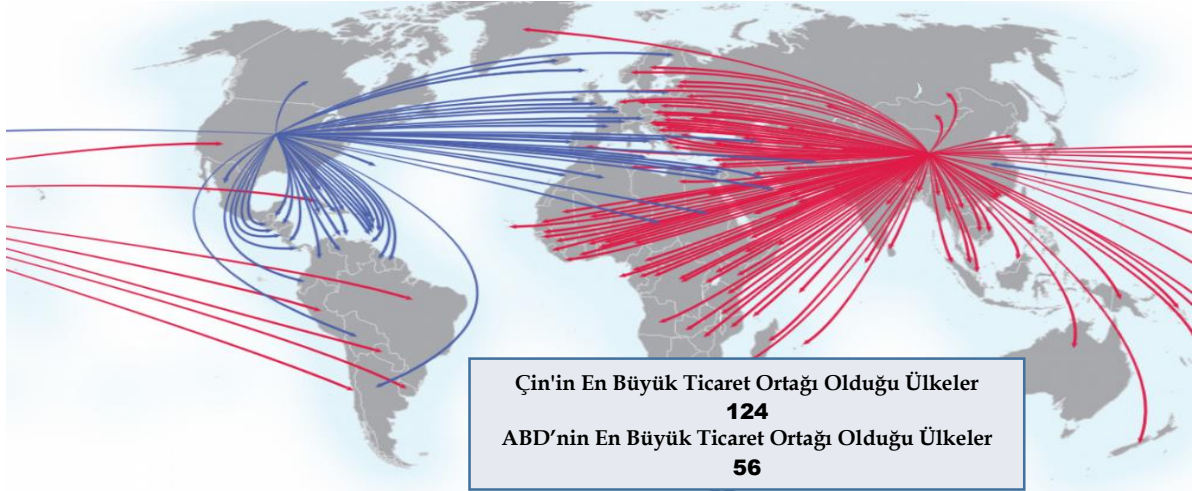
Ülkelerin durumuna bakıldığında ise Dünya Bankası'na göre, Düşük Gelirli Ülke (*LIC-Low-Income Country*) olarak kategorize edilmiş 30 ülke bulunmaktadır. Bu ülkelerin kişi başına düşen geliri 1.035 doların altında olup 2017 satın alma gücü paritesi (SAGP) 2.919 dolar civarındaydı. LIC'lerin sayısı, zaman içinde istikrarlı bir şekilde azalmakla birlikte 2050 yılına kadar bu ülkelerin sayısının yarıya ineceği öngörülmektedir (Hughes, Ritchie, & Mitchell, 2022). Bununla birlikte Asya ve Latin Amerika'daki düşük ve orta gelirli ekonomiler giderek daha güçlü hâle geldikçe ülkeler arasındaki geleneksel -gelişmiş ile gelişmekte olan, alacaklı-borçlu- ayrımlar giderek eskiyecek ve küresel ekonomik liderlik hakkında yeni sorular ortaya çıkaracaktır (Dadush & Stancil, 2009). Tablo 2'de görüldüğü üzere birçok Asya ülkesinde, 2050 yılına kadar orta ve üst sınıf kümesi önemli ölçüde artacaktır. “Pek çok ekonomist, özellikle hızla yükselen orta sınıf potansiyeli ile Çin'in etkili büyüme trendini uzun yıllar devam ettirme potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedir.” (ukdiss.com, 2018) Kishore Mahbubani, Asya'nın

⁵ Sınıf kavramı, insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra ortaya çıkan işçi sınıfıyla daha bir netlik kazanmıştır. Genellik toplumdaki serveti ve ekonomik kaynakların büyük bir kısmını elinde tutan azınlığa *üst sınıf*, nitelikli insan gücünün büyük bölümünü teşkil eden daha geniş kitleye *orta sınıf*, ücretli işçiler ve köylülerin çoğunluğunu oluşturan ve diğer kategorilere göre nispeten daha az olan kesime ise *alt sınıf* denilmektedir. Bununla birlikte sosyal sınıflar ifade edilirken en üst (A), üstün altı (B), ortanın üstü (C1), ortanın altı (C2), altın üstü (D), altın altı (E) şeklinde ayrımlara gidildiği de görülmektedir. Orta sınıf; davranış tarzları, giyim kuşam, tüketim alışkanlıkları hatta yaşam şekli açısından birbirine benzeyen geniş bir kitlelerden oluşan toplumsal yapıdır.

Asya'nın Yükselişi Tezi: Küresel Konjonktürde Değişen Asırlık Dengeler ve Parametreler Işığında Bir Gelecek Projeksiyonu
yükselişinin bütün dünyaya iyi geleceğini, Çin'in veya Hindistan'ın yoksullukla baş edebilmesinin dünyanın yoksullukla mücadelesinde önemli bir aşama olduğunu hatta Asya'nın yükselişinin dünyaya daha fazla iyilik getireceğini ifade etmektedir (Mahbubani, 2008, s. XIV).

3.3. Küresel İthalat ve İhracat Projeksiyonu

Asya, dünya ticaret hacminin merkezi hâline gelmiştir. 2020 yılında dünyanın en fazla ihracat yapan yirmi ülkesinden yedisini Asya ülkeleri oluşturmuştur: Çin (1), Japonya (4), Güney Kore (5), Hong Kong (8), Singapur (13), Tayvan (15) ve Hindistan (19). Kıtada çok uluslu üretim ve tedarik zincirleri ile bölge içi ticaret, dramatik ölçüde büyümüştür. Asya'nın bölge dışındaki ticaretinin çoğu nakliye konteynerleri ile yapılmakta olup dünyanın en büyük on konteyner limanından dokuzu Asya'dadır. Sıralamaya göre bunlar: Şangay, Singapur, Ningbo-Zhoushan, Shenzhen, Guangzhou, Busan, Qingdao, Hong Kong ve Tianjin'dir. Her yıl stratejik Malakka Boğazı'ndan geçen elli bin gemi, dünya mal ticaretinin %40'ını ve ham petrol sevkiyatının %25'ini taşımaktadır (Shambaugh, 2022). Bu devasa potansiyel ile Asya kıtası, ABD'nin birçok ticaret partnerini elinden alarak dünyanın tercih ettiği ticaret merkezine dönüşmüştür.

Harita 1. ABD ve Çin'in En Büyük Ticaret Partnerleri Kaynak: (Desjardins, 2016)

ABD, Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Batı Avrupa'da önemli ilişkileri olan 56 ülke için bir numaralı ticaret ortağı iken Çin; 124 ülke içinde Asya, Doğu Avrupa, Afrika ve Avustralya'daki ticarete hâkim olan en büyük ortaktır (Desjardins, 2016). Tablo 3'te, dünyada ilk on ülkenin yanı sıra Türkiye'nin 2025, 2035 yıllarındaki olası küresel ithalat ve ihracat oranları yer almaktadır.

Tablo 3. Ülke Kırılımında Küresel İthalat ve İhracat Projeksiyonu

ÜLKE	KÜRESEL İTHALAT PROJESİYONU				
	İTHALAT (2025, 1.000 \$)	İTHALAT (2035, 1.000 \$)	FARK (2021-2035)	SIRA(2025)	SIRA(2035)
Çin	2.865.036.634	6.465.178.293	%212	2	1
ABD	3.137.850.790	5.176.757.925	%102	1	2
Almanya	1.410.538.686	1.961.599.515	%59	3	3
Vietnam	427.062.494	1.574.067.952	%521	16	4
Hindistan	634.017.795	1.278.732.970	%167	8	5
Türkiye	240.933.825	380.625.423	%90	26	27
Küresel İthalat	23.209.271.465	38.432.360.013	%101		
ÜLKE	KÜRESEL İHRACAT PROJESİYONU				
	İHRACAT (2025, 1.000 \$)	İHRACAT (2035, 1.000 \$)	FARK (2021-2035)	SIRA(2025)	SIRA(2035)
Çin	3.410.076.087	7.420.710.652	%197,0	1	1
ABD	1.986.966.198	3.185.201.138	%93,6	2	2
Vietnam	493.218.933	2.339.495.045	%784,1	14	3
Almanya	1.683.510.083	2.296.504.154	%54,5	3	4
Meksika	617.493.458	1.284.277.184	%178,8	8	5
Rusya	525.268.479	903.765.748	%113,8	12	10
Türkiye	204.258.265	330.414.089	%93,1	29	28
Küresel İhracat	22.777.912.188	37.655.352.417	%101,3		

Kaynak: (TİM, 2021, s. 95-98. TradeMap'den akt.)

Tablo 3'e göre küresel ithalatın 2025'te 23,2 trilyon dolar, 2035'te 38,4 trilyon dolar olması beklenmektedir. Böylelikle 2025 yılından 2035 yılına kadar küresel ithalatın %90 oranında büyüyeceği öngörülmektedir. Bununla birlikte 2025 yılında 22,7 trilyon dolar olan küresel ihracat, 2035 yılında ise 37,6 trilyon dolara yükselecektir. Buna göre küresel ithalat ve ihracatta 2021 ile 2035 yıllarında neredeyse aynı oranlarda bir değişim olacaktır. Ülkeler bazında bakıldığında Çin'in 2025 yılında 2,8 trilyon dolar olan ithalatı, 2035 yılında %212 gibi devasa bir artışla 6,4 trilyon dolara çıkacaktır. Buna göre Çin'in 2032'de, ABD'yi geride bırakarak dünyada en fazla ithalat yapan ülke niteliği kazanması beklenmektedir. ABD'nin ise 2025 yılında 3,1 trilyon dolarlık ithalat hacmini %102 oranında artırarak 2035 yılında 5,1 trilyon dolara yükseltmesi beklenmektedir. İhracat oranlarına bakıldığında ise 22,7 trilyon dolar olan küresel ihracatın 2035 yılında 37,6 trilyon dolara yükseleceği öngörülmektedir. Küresel ithalata koşut olarak küresel ihracatta da 2021 ve 2035 yıllarındaki değişim oranının iki katına çıkmak suretiyle benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 3, ülkeler ölçeğinde değerlendirildiğinde Çin'in 3,4 trilyon dolar olan küresel ihracat oranı, 2035 yılında 7,4 trilyon dolara çıkacaktır. Bu anlamda Çin'in 2021 ile 2035 yılları arasındaki sürede küresel ihracat oranı farkı %197'dir. Diğer bir ifadeyle 2021'den 2035'e kadar olan 14 yıllık süreçte Çin'in ihracatı neredeyse %200 oranında artmaktadır. ABD'nin ise küresel ihracat miktarı 2025 yılında %1,9 trilyon dolarken 2035 yılında %93,6 oranında artış göstererek 3,1 trilyon dolara yükselecektir. Buna göre 2025 yılında Çin'in ihracatı ABD'den yaklaşık 1,8 trilyon dolar fazlayken, 2035 yılında bu miktar yaklaşık 4,3 trilyon dolara çıkmaktadır. Böylelikle 2035 yılına gelindiğinde Çin'in ihracat oranı ABD'nin ihracat oranından neredeyse %240 daha fazla olacaktır. Bununla birlikte Çin'in 2025'de 2,8 trilyon dolar ithalat ve 3,4 trilyon dolar ihracat yapması beklenirken 2035 yılına gelindiğinde 6,4 trilyon dolar ithalat, 7,4 trilyon dolar ihracat yapacağı öngörülmektedir. Buna göre Çin 2025 yılında 550 milyar dolarlık dış ticaret fazlalığını, 2035 yılında yaklaşık 1 trilyon dolara çıkaracaktır. Oysa ABD'nin 2025 yılında 3,1 trilyon dolar ithalat, 3,4 trilyon dolar ihracat yapması beklenirken 2035 yılında 6,4 trilyon dolar ithalat 7,4 trilyon dolar ihracat yapacaktır. Böylelikle 2025 yılında 1,1 trilyon dolar dış ticaret açığı olan ABD'nin 2035 yılına gelindiğinde dış ticaret açığı iki kat artarak yaklaşık 1,9 trilyon dolara çıkmaktadır. Bu durum ABD ve Çin arasındaki ekonomik rekabetin bir açıdan, varoluşsal bir mücadeleye dönüşeceğini göstermektedir.

Türkiye'nin ise 2025'te 240 milyar dolar olan ithalatının 2035'te ise 380 milyar dolara çıkması beklenirken 2025'e 204 milyar dolar olan ihracatının 2035 yılında 330,4 milyar dolar olması öngörülmektedir. Buna göre 2025 yılında Çin'in ithalatı Türkiye'nin ithalatından yaklaşık 2,6 trilyon dolar fazlayken; 2035 yılında bu rakam, 6 trilyon dolardan daha fazla olmaktadır. Bununla beraber Türkiye'nin 2025'te 204,2 milyar dolar olan ihracatı 2035 yılında 330,4 milyar dolara çıkmaktadır. Bu miktarlar Çin'le kıyaslandığında ithalat oranlarında olduğu gibi aradaki farkın devasa ölçekte olduğu görülmektedir. Keza 2025 yılında Çin'in ihracatı Türkiye'den 3,2 trilyon dolar fazlayken 2035 yılında bu oran 7 trilyon dolardan fazla olmaktadır. Öte yandan 2025 yılında 204,2 milyar dolar ihracat yapması beklenen Türkiye'nin ithalatının 240,9 trilyon dolarda kalması beklenmektedir. 2035 yılına gelindiğinde ise 330,4 trilyon dolar ihracat yapması öngörülen Türkiye'nin 380,6 trilyon dolar ithalat yapması söz konusudur. Buna göre Türkiye'nin 2025 yılında 36,6 milyar dolar olan dış ticaret açığı, 2035 yılında 50,2 milyar dolara çıkacaktır.

3.4. Enerji, Doğal Kaynaklar ve Hammadde Projeksiyonu

Dünyadaki doğal kaynakların çok büyük bir çoğunluğu Asya bölgesinde yer almaktadır. Asya, kritik endüstriyel değere sahip olan bir dizi kilit kaynak ve ham maddenin ana üreticisi ve ihracatçısı durumundadır. Örneğin çelik, demir cevheri ve kömürün %50'den fazlası Asya Pasifik bölgesinde üretilmekte veya buradan ihraç edilmektedir. Bunun yanı sıra Asya Pasifik bölgesi ayrıca boksit, kömür, kobalt, bakır, elmas, altın, demir cevheri, kurşun, lityum, manganez, mineral kumlar, tantal, uranyum, antimon, arsenik, barit, florit, grafit, nadir toprak elementleri, stronsiyum, kalay, tungsten ve çinko vb. içeren bir dizi maden kaynağına da ev sahipliği yapmaktadır (Wijesinghe, 2018, s. 158).

Dünyada fosil yakıtlara olan talep son 25 yılın en düşük seviyelerini görürken petrole bağımlı ekonomilerin finansmanı oldukça zayıflamış, istikrarı sekteye uğramıştır (Purdy, 2021). Asya'nın ekonomik büyümesi, bölgeye yapılan enerji ithalatının önemli ölçüde artmasıyla da desteklenmektedir. Çin, Hindistan, Güney Kore, Japonya ve Tayland, 2020'de sırasıyla birinci, üçüncü, dördüncü ve dokuzuncu dünyanın en büyük petrol ithalatçıları olmuşlardır (Shambaugh, 2022).

Dünyanın en büyük kömür üreticisi ve tüketicisi konumunda olan Çin'in enerji ihtiyacının çoğunluğu, yani %70'i kömürle karşılanmaktadır. Kömür öncelikli enerji kaynağı olmaya devam edecek olsa da önümüzdeki 10 yıl boyunca petrol tüketiminin yıllık ortalama %5,8 oranında artması beklenmektedir. 1985'te Çin, Doğu Asya'nın en büyük petrol ihracatçısıydı; 1993'te Çin net petrol ithalatçısı ve 2004'te Çin, Japonya'yı geçerek dünyanın en büyük ikinci petrol ithalatçısı olmuştur. Dünya petrol talebinin kabaca %40'ı Çin'in artan enerji ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır (ukdiss.com, 2018). Aşağıda dünyanın en büyük 10 petrol üreticisi ve tüketici ülkeye ait veriler yer almaktadır.

Tablo 4. Dünyanın En Büyük 5 Petrol Tüketicisi ve Üreticisi (2021), (Rapier, 2022)

Dünyanın En Büyük 5 Petrol Tüketicisi (2021)				Dünyanın En Büyük 5 Petrol Üreticisi (2021)			
ÜLKE	MİLYON	KÜRESEL	FARK	ÜLKE	MİLYON	KÜRESEL	FARK
<i>İlk 5</i>	<i>BDP</i>	<i>PAY (%)</i>	<i>(%)</i>	<i>İlk 5</i>	<i>BDP</i>	<i>PAY (%)</i>	<i>(%)</i>
ABD	18,7	19,9	8,7	ABD	11,2	14,4	-0,8
Çin	15,4	16,4	7,2	Rusya	10,5	13,4	2,6
Hindistan	4,9	5,2	3,8	S.Arabistan	9,4	12,1	-0,4
S.Arabistan	3,6	3,8	1,2	Kanada	4,7	6,1	6,2
Rusya	3,4	3,6	6,1	Irak	4,0	5,2	-0,4

Dünyada dokuz yıl üst üste yaşanan artışın ardından Covid-19 salgını, küresel ham madde tüketiminin 2020 yılında %9'dan daha fazla azalmasına sebep olmuştur. 2021 yılı içinde ise petrol tüketimi %6 oranında artarak 1976 yılından bu yana en büyük artışı ortaya koymuştur. ABD, 2021 yılı içinde ortalama 18,7 milyon BPD (barrels per day: günlük varil) ile dünyanın en büyük petrol tüketicisi olmaya devam etmiştir. Çin ise 15,4 BPD ile ikinci en yüksek tüketici olmuştur. On on yılda ABD petrol tüketimi yıllık ortalama %0,4 oranında artarken Çin'in yıllık ortalama artışı %4,8 olmuştur. Buna göre Çin'in yıllık petrol tüketimi ihtiyacı ABD'ninkinden 10 kat daha fazla artmıştır (Rapier, 2022).

Dünya Çelik Birliği'nin hazırladığı son rapora göre 64 ülke için dünya ham çelik üretimi, 2021 yılında bir önceki seneye göre %3 oranında düşüşle 158,7 milyon ton olmuştur. Tablo 5'te bölgelere göre ham çelik üretimi ve dünyada en fazla çelik üreten ülkelere ait veriler yer almaktadır.

Tablo 5. Bölgelere Göre Ham Çelik Üretimi ve Dünyada En Fazla Çelik Üreten Ülkeler

Bölgelere Göre Ham Çelik Üretimi	Aralık 2021 (mt)	Dünyada En Fazla Çelik Üreten Ülkeler	Aralık 2021 (mt)
Afrika (Mısır, Libya, Güney Afrika)	1,2	Çin	86,6
Asya ve Okyanusya (Avustralya, Çin, Hindistan, Japonya, Yeni Zelanda, Pakistan, Güney Kore, Tayvan (Çin), Vietnam)	116,1	Hindistan	10,4
BDT (Beyaz Rusya, Kazakistan, Moldova, Rusya, Ukrayna, Özbekistan)	8,9	ABD	7,2
AB (27)	11,1	Rusya	6,6
Avrupa, Diğer (Bosna-Hersek, Makedonya, Norveç, Sırbistan, Türkiye, Birleşik Krallık)	4,3	Güney Kore	6,0
Orta Doğu (Iran, Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri)	3,9	Türkiye	3,3
Kuzey Amerika (Kanada, Küba, El Salvador, Guatemala, Meksika, ABD)	9,7	Almanya	3,1
Güney Amerika (Arjantin, Brezilya, Şili, Kolombiya, Ekvator, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela)	3,5	Brezilya	2,6
Toplam (64) Ülke (worldsteel.org, 2022)	158,7	İran	2,8

Tablo 5'te yer alan toplam 64 ülke, 2020 yılında toplam dünya çelik üretiminin %98'ini üretmiştir. Bölgeler bazında Afrika 1,2 milyon ton ile dünyada en az çelik üreten bölge olurken Asya ve Okyanusya 116,1 milyon tonla dünyada en fazla çelik üreten bölge olmuştur. Buna göre tek başına Asya ve Okyanusya'da üretilen çelik miktarı tabloda yer alan toplam 64 ülkede üretilen çelik miktarının %73,1'idir. Ülke bazında bakıldığında ise dünyada en fazla çelik üreten ilk on ülkenin altı tanesi (Türkiye ve bir Güneybatı Asya ülkesi olarak İran dâhil, Çin, Hindistan, Rusya ve Güney Kore) Asya ülkesi iken; bu altı ülkenin toplam çelik üretim miktarı 115,7 milyon tondur. Buna göre ilk onda yer alan ülkelerin toplam çelik üretim miktarı 128,6 milyon ton olurken ilk on ülke arasındaki Asya kıtasının payı %89,96'dır.

Dünyada nadir elementlerin varlığı da önemli bir zenginlik kaynağı olarak görülmektedir. Nadir toprak elementleri bilhassa 4. Sanayi Devrimi teknolojilerinde yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Uranyum ve disporiyum nükleer reaktörlerde, iridyum fotovoltaik hücrelerde, platinyum katalistlerde, lityum ve lantanum pillerde, renyum nikel alaşımlarda, rodyum ise yüksek ısıda aşınma karşıtı kaplamalarda kullanılmaktadır. "Nadir toprak elementleri (rare earth elements/NTE); metal, oksit ve değişik bileşikler olarak kullanıldığı gibi çok yüksek sıcaklıklara dayanıklı olmaları sebebiyle metal alaşım üretiminde de kullanılabilir. NTE'ler, bu özelliklerine ek olarak yumuşak, kolay şekillendirilebilir hafif, kararlı, korozyon ve aşınmaya dayanıklı bir yapıya sahiptir. Öne çıkan bu özellikleri NTE'leri dünyanın en kritik ham maddeleri hâline getirmektedir. Bu yüzden son yıllarda NTE'lere olan talep artmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının verilerine göre 2025 yılında dünyanın yıllık NTE talebinin 220.000 ton, 2035 yılında ise 350.000 ton olacağı öngörülmektedir" (globalsavunma, 2022).

Dünyada en fazla nadir toprak elementi rezervi Çin'de bulunmaktadır. Türkiye ise Çin'den sonra dünyada ikinci büyük rezerve sahip olan ülkedir.⁶ "Çin'in küresel nadir elementler piyasalarında tekele yakın bir konum elde ettiği

⁶ "27 Haziran 2022 tarihinde icra edilen kabine toplantısı sonrasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından enerji yatırımları ile ilgili yapılan açıklamalarda "Ülkemizin önemli nadir element sahalarından Eskişehir Beylikova, dünyanın Çin'den

anlaşılmıştır. Bu durum karşısında başta ABD olmak üzere tüm merkez ülkeler enerji güvenliği ve ulusal güvenlik kaygılarına kapılarak acilen arz kaynaklarını çeşitlendirme yönünde önlemler almaya yönelmişlerdir. ABD yıllar sonra nadir elementler alanında yeniden net ihracatçı olmuştur.” (Çaşkurlu, 2022, s. 75)

3.5. Küresel Nüfus Projeksiyonu

Nüfus, ulusal gücün en önemli unsurlarından biri olarak ekonomik büyüme ve kalkınmayı doğrudan etkileyebileceği kabiliyetine sahiptir. Dünya tarihinde, toplam nüfus ilk olarak 1804 yılında (bir) milyara ulaşmış; ve bunun için yüzbinlerce yıl gerekmiştir. Sonrasında 1927 yılında küresel nüfus 2 milyara ve 1959’da 3 milyara yükselmiştir. 2011’e gelindiğinde 7 milyara ulaşırken; 2021 yılı sonu itibarıyla ise dünya nüfusu neredeyse 7,9 milyar olmuştur. Bu çarpıcı büyüme, büyük oranda üreme çağındaki insan sayısının artması, çocuk ölümlerinin azalması ve tıp alanındaki yaşanan olumlu gelişmeler sayesinde ortalama insan ömrünün uzaması gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır (United Nations, 2022; webcache.googleusercontent.com, 2020).

Dünyadaki en kalabalık on ülkeye bakıldığında çoğunluğun Asya Pasifik ülkelerinden olduğu görülmektedir. Dünyanın en büyük nüfusuna sahip olan ilk on ülkesinden (Çin, Hindistan, ABD, Endonezya, Brezilya, Pakistan, Nijerya, Bangladeş, Rusya ve Japonya) altısı, Asya Pasifik bölgesindedir. Buna göre: “eğer dünya 100 kişinin yaşadığı bir köy olsaydı bu kişilerin 59’u Asya, 17’si Afrika, 10’u Avrupa, 8’i Latin Amerika, 5’i Kuzey Amerika ve 1’i Okyanusya’dan geliyor olacaktı. Ayrıca bu 100 kişinin 26’sı 15 yaşından küçük ve 9’u 64 yaşından büyük olacaktı” (webcache.googleusercontent.com, 2020).

Dünya nüfusunun çok büyük bir bölümü, önümüzdeki yıllarda Asya kıtasında yaşamaya devam edecektir. Günümüz itibarıyla Asya’nın mevcut nüfusu yaklaşık olarak 4,5 milyar kişi iken 2050 yılına gelindiğinde bu sayının 5,3 milyar kişiye ulaşacağı öngörülmektedir. Böylelikle Asya’nın dünya ölçeğindeki %60’lık payı, %43’e gerilerken Avrupa, dünya nüfusunun yalnızca %6’sını oluşturacaktır (webcache.googleusercontent.com, 2020). Tablo 6’da yıllara göre dünyadaki ilk on ülkenin ve Türkiye’nin yıllara göre nüfus kırılımı yer almaktadır.

Tablo 6. Yıllara Göre Ülkelerin Nüfus Projeksiyonu (Milyon Kişi)

	ÜLKE	2020	2025	2030	2035	2040	2050	2060	2075	2080	2085	2090	2095	2100
1	Hindistan	1.380	1.445	1.504	1.554	1.593	1.639	1.651	1.607	1.580	1.549	1.516	1.482	1.447
2	Çin	1.439	1.458	1.464	1.461	1.449	1.402	1.333	1.222	1.186	1.152	1.120	1.092	1.065
3	Nijerya	206	233	263	295	329	401	476	586	620	652	682	709	733
4	ABD	331	340	350	359	367	379	391	410	415	420	424	429	434
5	Pakistan	221	242	263	283	302	338	367	394	400	403	404	404	4,3
28	Türkiye	84	87	89	92	94	97	98	95	94	92	90	88	86
	Dünya	7.795	8.184	8.548	8.888	9.199	9.735	10.151	10.577	10.674	10.751	10.810	10.852	10.875

Kaynak: (TİM, 2021, s. 91)

Tablo 6’da görüldüğü üzere, 2050 yılında dünya nüfusunun 9,7 milyara, 2100 yılında ise 10,8 milyara ulaşması beklenmektedir. Ülkeler bazında nüfus faktörüne bakıldığında, Hindistan’ın 2030 yılına kadar Çin’in dünyanın en kalabalık ülke olma rekorunu elinden alacağı öngörülmektedir. Çin’in nüfusu 2040 yılından sonra yıllara göre devamlı bir düşüş eğilimindeyken; Hindistan’ın nüfusu sürekli bir artışla 2100 yılında 1 milyar 500 bine yaklaşacaktır. Buna göre 2040 yılına kadar Çin’in nüfusu 1 milyar 449 milyona kadar çıktıktan sonra 2100 yılına kadar nüfusun 1 milyar 065 milyona kadar düşmesi beklenmektedir. Bunun en önemli sebebi, Çin’in nüfusunun yaşlanıyor olmasının yanı sıra çocuk politikası gibi toplum mühendisliği projeleriyle nüfusunun azaltılıyor olmasıdır.

ABD’nin de 2060 yılında nüfusunun en zirve noktası olan 490 milyonu gördükten sonra hızla düşmesi ve 2100 yılına geldiğinde 434 milyona gerilmesi öngörülmektedir. Bu noktada Tablo 6’ta dikkatleri çeken bir ülke, Nijerya’dır. Nijerya’nın 2020 yılında 206 milyon olan nüfusunun 2050 yılında ABD’yi geçmesi ve böylelikle ABD’nin elinden dünyanın en kalabalık üçüncü ülkesi unvanını alması beklenmektedir. Böylelikle 2100 yılına gelindiğinde dünyanın en kalabalık 10 ülkesinin sırasıyla şöyle olacağı öngörüsü yapılmaktadır. Hindistan, Çin, Nijerya, ABD, Pakistan, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Endonezya, Etiyopya, Tanzanya ve Mısır’dır. Buna göre şimdi olduğu üzere 2100 yılında da dünyanın en kalabalık kıtası Asya kıtası olacaktır.

Yapılan araştırmalar, yerküredeki insan sayısının her bir saniye için 2,6 kişi arttığını göstermektedir. Birleşmiş Milletler’e göre her bir kadına ait uluslararası doğum ortalaması 1960’lı yıllarda 5 çocuk, 1970’lerin başında 4,5 çocuktur. 2015 yılına kadar 2,5 çocuğa düşen oran günümüz için 2,4 çocuk olmuştur. Bu oranın 2,1’e düşmesi hâlinde dünya nüfusunda büyümenin duracağı ifade edilmektedir (webcache.googleusercontent.com, 2020; United Nations, 2022). Dünyada doğurganlık oranı düşerken ortalama yaşam süresi ve bağımlı nüfus oranları ise artmıştır.

sonraki ikinci büyük rezerv alanıdır ve burada ilk etapta yıllık bin 200 ton cevher işleyecek bir üretim tesisi kuruyoruz.” ifadeleri kullanılmıştır.” (globalsavunma, 2022).

Nitekim ortalama küresel yaşam süresi 1990'ların başında 64,6 yaştan 2019'da 72,6 yıla yükselmiştir. (United Nations, 2022).

Bu noktada ülkelerin demografik fırsat penceresi yapısı oldukça kritik önemi haiz bir konudur. Demografik fırsat penceresi; çalışma çağındaki nüfusun çalışmayan çocuk, yaşlı ve engelli gibi bağımlı nüfus oranına bölünmesinden elde edilmektedir. Küresel ölçekte, yıllar içinde demografik nüfus penceresinin kapanması ve tüm dünyada bağımlı nüfus oranının artması beklenmektedir. "Demografik fırsat penceresi dünya ortalaması 2020 yılında 1,875 iken bu ortalamanın 2050 yılında 1,701'e ve 2100 yılında da 1,498'e düşmesi beklenmektedir. Yıllar içerisinde dünya için pencerenin gittikçe kapanacağı, iş gücünü oluşturan nüfusun payının azalacağı öngörülmektedir." (TİM, 2021, s. 91)

Lancet'te yayımlanan '2017'den 2100'e kadar, 195 Ülke ve Bölge İçin Doğurganlık, Ölüm, Göç ve Nüfus Senaryoları'⁷ başlıklı bir çalışmada (Lancet, 2020) modern kontrasepsiyon⁸ (gebelikten korunma) yollarının gelişmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi gibi sebeplerin doğurganlıkta düşüşe neden olduğuna dikkat çekilmektedir. 2100 yılında, 65 yaş üstü bireylerin sayısının 2,37 milyar kişi, 20 yaş altındaki bireylerin sayısının ise 1,7 milyar kişi olması beklenmektedir (20-65 yaş arası, 4,75 kişi). Raporun yazarlarından biri olan Stein Emil Vollset, çalışma yaşındaki yetişkinlerdeki düşüşün, yüzyılın sonuna gelindiğinde küresel ekonomik güçte büyük değişimlere yol açacağını ve GSYH oranlarının azalacağını belirtmiştir. Başta Hindistan ve Çin olmak üzere dünyada, çalışma çağındaki insanlarda dramatik düşüşler öngörüldüğünden, bu durum dünya çapında ekonomik büyümeyi engelleyerek küresel güç dengelerinde oynamalara sebep olacaktır. Çalışmaya göre 5 yaşında altındaki çocukların 681 milyon olan sayısı, %41 azalarak 2100 yılında 401 milyona düşecektir. Öte yandan 80 yaşından büyüklerin oranı 6 kat artarak 141 milyondan 866 milyona çıkacaktır. Bu bağlamda liberal göçü destekleyen ülkeler, doğurganlık oranları düşse bile nüfuslarını ve ekonomik büyümelerini telafi edebileceklerdir (asianews.press, 2020).

G7 ülkelerindeki yaşlılık bağımlılık oranı 0,3 oranında olup bu oran çalışma çağındaki her üç kişiden birinin 65 yaş üstü olduğu anlamına gelmektedir. BM, bunun 2050 yılına kadar 0,5'e ve daha ilerleyen dönemlerde 0,6'ya çıkacağını öngörmektedir. E7 ülkelerinde ise son 20 yılda yaşlılık bağımlılık oranı büyük ölçüde sabit kalmakla birlikte bugün 0,1 olan oranın 2050 yılına kadar 0,3'e çıkması beklenmektedir. Ekonomik açıdan yaşlanan nüfus büyümeyi olumsuz etkileyen bir faktördür. Nüfusun çalışma çağındaki oranı düşüp insanlar yeteri sürelerde çalışmadan emeklilik ödemeleri arttıkça bağımlı kişilerin zahmeti, sağlık hizmetleri ve devlet kaynakları üzerinde daha fazla yük oluşturmaktadır. Bu minvalde İtalya ve Japonya'da 2050 yılına kadarki yaşlı bağımlılık oranının 0,7 olacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede sözü edilen ülkelerin önümüzdeki 35 yıl içinde en yavaş büyüyen ekonomilerden ikisi olacağı öngörülmektedir (PwC, 2017, s. 43).

Demografik değişkenler uzun vadeli büyüme trendinde Çin'i ciddi zorlukların beklediğini göstermektedir. Çin'in Uluslararası İstatistik Bürosuna göre ülkede 16-59 yaş arasındaki çalışma çağındaki nüfusu 2012 yılından bu yana azalmıştır. Belirtilen yaş aralığındaki nüfus, 2015'te 222 milyona ulaşarak toplam nüfusun %16'sını oluşturmuştur. 2050 yılına kadar Çin'de her üç kişiden birinin 65 yaşın üzerinde olacağı ve toplam iş gücünün yaklaşık 700 milyon kişiye düşeceği tahmin edilmektedir. İki çocuk politikası ise bu eğilimde ciddi bir fark yaratmak için oldukça geç bir politika olarak ortaya çıkmıştır. Yaşlanan toplum ve çalışan nüfus oranındaki düşüş, iş gücü maliyetlerini önemli ölçüde arttıracaktır. Çin sözü edilen gidişatı teknolojiye dayalı güçlü üretkenlikle dengelemediği müddetçe ülkenin rekabet gücü ve ekonomik canlılığı baltalanabilir (Zhang, 2017, s. 21). Tablo 7'de OECD ülkelerinin nüfus olarak ortalama büyüme oranlarının bir simülasyonu bulunmaktadır.

Tablo 7. Ortalama Nüfus Büyüme Oranlarına (%) Dair Temel Senaryo

Dönem	OECD'nin Ortalama Büyüme Oranlarına (%) Dair Temel Senaryosu					
	Çin	Almanya	Japonya	ABD	Hindistan	Dünya
2022-2025	4,9	2,0	1,1	2,2	8,2	3,7
2026-2030	3,7	0,7	0,6	1,6	5,9	2,7
2031-2035	2,9	0,7	0,5	1,5	4,7	2,3
2036-2040	2,1	0,8	0,4	1,4	3,8	1,9
2041-2045	1,6	0,9	0,3	1,4	3,1	1,7
2046-2050	1,3	0,9	0,2	1,3	2,7	1,5
2051-2055	1,3	0,9	0,4	1,3	2,4	1,5
2056-2060	1,2	1,0	0,5	1,3	2,3	1,5

Kaynak: (Srivastava, 2022)

Ülkelerin yukarıda gösterilen ortalama büyüme oranları karşılaştırıldığında 2022-2025 yılları arasında dünya nüfusu %3,7, Çin %4,9, ABD %2,2, Almanya %2, Japonya %1,1 büyüyecekken Hindistan %8,2 gibi devasa bir oranda

⁷ Çalışmanın Orijinal Adı: "Fertility, Mortality, Migration, and Population Scenarios for 195 Countries and Territories from 2017 to 2100: A Forecasting Analysis for The Global Burden of Disease Study".

⁸ Kontrasepsiyon, gebeliğin önlenmesi, gebelikten korunmak. (bk. <https://sozce.com/nedir/202826-kontrasepsiyon>).

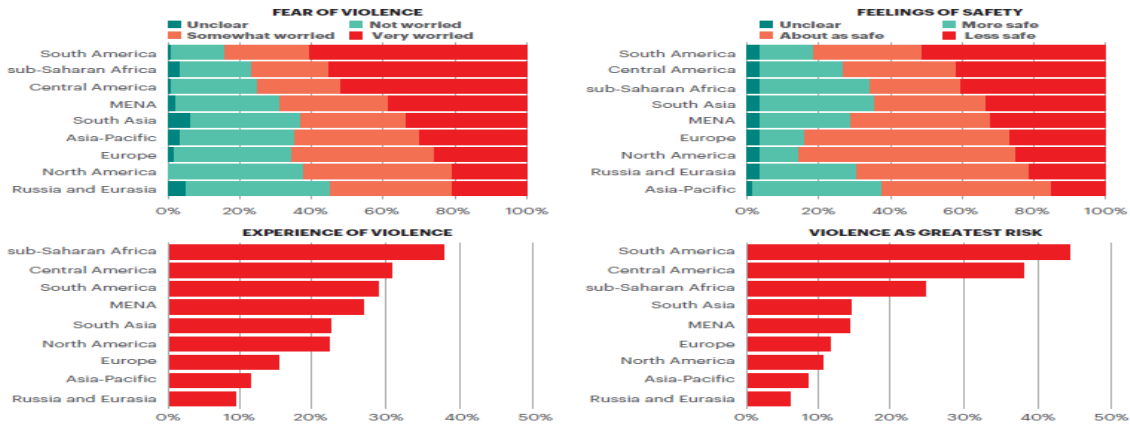
büyüyecektir. Bununla birlikte Çin, ABD, Almanya, Japonya gibi ülkeler 2056-2060 yılları arasında dünya ortalamasının oldukça altında büyüme gerçekleştireceklerdir. Öte yandan 2056-2060 yılları arasında dünya nüfusu ortalama %2,5 büyürken, Hindistan'ın nüfusu %2,3 büyüyerek dünya nüfusunun oldukça üstünde bir büyüme trendinde olacaktır.

Türkiye açısından bakıldığında ise 31 Aralık 2021 tarihi itibarıyla Türkiye'nin nüfusu 84 milyon 680 bin 273 kişi olmuştur (TÜİK, 2022). Bununla birlikte 2060 yılında Türkiye'nin nüfusunun 98 milyon milyona yükseldikten sonra 2100 yılında tekrar 86 milyona düşmesi beklenmektedir. Buna göre 2100 yılına kadar Türkiye'nin nüfusunun hiçbir zaman 100 milyonu aşamayacaktır. Ancak bazı bakış açılarına göre 2060'lı yıllarda Türkiye'nin nüfusu kendisine yönelen dış göçlerden kaynaklı olarak 100 milyonu geçebilir. Türkiye nüfusunun dünya nüfusu içindeki payına bakıldığında 2021 yılında yaklaşık 1,08 olan payın 2050 yılında %1'e gerileyeceği, 2100 yılında ise %0,79'lara kadar düşeceği öngörülmektedir. Peki, bu fark neden kaynaklanıyor diye bakıldığında “nüfusun hiç eksilmeden belli bir seviyeyi koruyabilmesi için bu oranın 2,1'de kalması gerekiyor. Oysa Türkiye'de doğurganlık oranı, 2019 itibarıyla 1,88'e geriledi. 2100 yılında bu oranın 1,26'ya gerilemesi bekleniyor. Buradan gelen etki, nüfusun azalmasına sebep olmaktadır” (Sak, 2020).

3.6. Küresel Askerî Güç, Risk Algısı ve Teknoloji Projeksiyonu

Günümüz açısından teknolojik ilerleme oldukça büyük önem taşımaktadır. Gelişmiş ekonomilerde teknolojik ilerleme, yıllık büyümeye %1,3 ila 1,5 arasında katkı sağlamaktadır. Yerleşik teknolojilerin kademeli olarak yayılması (örneğin elektrifikasyon ve mekanize kara yolu taşımacılığı) ve yeni teknolojilerin (örneğin cep telefonları) hızla benimsenmesi, özellikle önümüzdeki yirmi yıl boyunca gelişmekte olan ülkelerde büyüme için büyük bir itici güç sağlayacaktır. Bu süreçte yerli yatırım özellikle Hindistan ve Çin için kritik bir rol oynayacaktır (Dadush & Stancil, 2009). Son yıllarda Asya, hükümet desteği ve sermaye piyasalarının yabancı yatırımcılara açılması gibi gelişmelerin yedeğinde teknolojik gelişme için verimli ortamlar sunmaktadır. Çin, Tayvan ve Güney Kore gibi ülkeler 5G, big data, blockchain ve diğer alanlarda teknoloji üreten merkezlere dönüşmüştür. Asya menşeli Alibaba, Samsung ve Huawei gibi şirketler teknoloji ve pazarlama alanında birinci sınıf lider markalara dönüşürken; Asya Borsası, güçlü bir büyüme trendine girmiştir (blackrock.com, 2022).

Asya, küresel yenilik ve teknolojik gelişmelerin önde gelen kaynağı hâline gelmiştir. Birçok ileri teknoloji artık Asya'da geliştirilmektedir. Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Singapur ve Tayland'ın tümü, bilim ve teknoloji araştırma ve geliştirme (AR-GE) alanında büyük devlet harcamaları üstlenmiştir. Güney Kore, AR-GE'ye harcanan GSYH yüzdesinde (%4,6) dünya lideriyken; Tayvan (%3,5) ve Japonya (%3,2) küresel olarak ilk beşte yer almaktadır. Xi Jinping'in “Öz Güven” ve “Çin Malı 2025” stratejilerine dayalı olarak Çin, toplam harcamalarda dünya lideri değilse bile son dönemlerde bu alanda büyük bir hamle yapmıştır (2020'de 377,8 milyar dolar). Çin, 2030'a kadar yaklaşık 580 milyar dolar ve 2020'ye kadar 940 milyar dolar yatırım yapma yolunda ilerlemektedir. Çin'in, OECD ülkelerinin çoğunda olduğu gibi yılda, %3 gibi bir orana yükselmesi durumunda, 2030'da yaklaşık 650 milyar dolar ve 2040'ta yıllık 1,12 trilyon dolar AR-GE harcaması yapması beklenmektedir (Shambaugh, 2022, s. 9). Bilim, teknolojinin ilerlemesine koşut olarak, kıtada risk algısı ve toplumsal huzur da iyileşmektedir. ‘Küresel Barış Endeksi’nin (GPI), her yıl 163 bağımsız eyalet ve bölgeyi kapsayan araştırma sonuçlarına göre, kıtada risk ve şiddet algısı olumlu bir eğilim halindedir. Belli kriterlere göre yapılan endeks, 23 nitel ve nicel göstergesi kullanılmakta olup, dünya nüfusunun %99,7'sini kapsamaktadır. Endeks üç alanda barış durumunu ölçmektedir. Bunlar, a- Toplumsal emniyet ve güvenlik düzeyi, b- Devam eden yurt içi ve uluslararası çatışmanın boyutu ve c- Militarizasyon derecesidir. Endekse göre şiddet algıları, bölgelere göre farklılık arz etmektedir (IEP, 2021).

Şekil 2: Bölgelere Göre Risk ve Şiddet Algısı Kaynak: (IEP, 2021)

Şekil 3'te gösterildiği üzere Güney Amerika, güvenlik algısının en düşük olduğu yer olmuştur. Buna göre geceleri tek başına yürürken kendini güvende hissetmeyen ve şiddeti gündelik aktiviteleri için en büyük risk olarak gören insanların en yüksek oranda olduğu Güney Amerika olmuştur. 2021 yılının sonuçları, çatışmanın ve krizlerin yaşandığı bir dünyayı gözler önüne sermiştir. En büyük bölgesel bozulma, üç GPI alanında birden kötüleşen Kuzey Amerika'da meydana gelmiştir. Huzursuzluktaki bu yükselişin birincil itici gücü, özellikle artan sivil huzursuzluğun suç algısına, siyasi istikrarsızlığa ve daha şiddetli gösterilere eşlik etmesi olmuştur. Asya Pasifik bölgesi ise beş yıl öncesine göre kendilerini en fazla güvende hisseden insanların en yüksek oranda olduğu yer olmuştur. Yukarıdaki şekillerde gösterildiği üzere şiddet korkusu en fazla Güney Amerika'da tespit edilirken; Asya Pasifik bölgesi, %36 ile dünya çapında şiddet korkusunun en düşük düzeyde olan dördüncü bölgedir. Japonya ise bölgenin ve dünyanın en barışçıl ülkelerinden biri olmasına rağmen ülkenin %33'ü şiddet içeren bir suçun kurbanı olmaktan korkmaktadır (IEP, 2021).

Buna bağlı olarak dünya, geçtiğimiz yüzyılda da askerî güç ve militarizasyon açısından donatılmaya devam etmiştir. Askerî güç açısından son dönemlerde önemli bir ivme sağlamış olan Asya, yumuşak güç stratejisini bir kenara bırakarak, giderek militarize olmakta ve uluslararası güvenlikteki en şiddetli sıcak noktalardan biri hâline gelmektedir. Nitekim "Çin'in son yıllarda silahlı kuvvetlerini ve silahlarını, özellikle uçak gemilerini, gemisavar balistik füze sistemlerini, gizli bombardıman uçaklarını ve denizaltılarını iddialı bir şekilde modernize etmesi ve tartışmalı deniz alanlarında sık sık deniz tatbikatları yapması; ASEAN üyeleri, Japonya ve ABD arasında ciddi endişelere yol açmaktadır. Çin, 2,25 milyon aktif askerle dünyadaki en büyük sürekli orduya sahiptir." (Bajpai, 2012, s. 30)

ABD'nin planladığı füze savunma sistemleri, Japonya'nın bunlara katılma isteği, Güney Asya'nın nükleerleşmesi, Kuzey Kore'nin yüksek ihtimalle nükleer silahlarla donanmış olması gibi etkenler, Çin'in daha fazla silahlanmasına ve silahlı kuvvetlerinin sürekli olarak modernizasyonuna sebep olmaktadır. Bununla birlikte Çin, bir yandan silahlanırken; öte yandan komşularını, sahip olduğu askerî gücünün bir tehdit içermediğine de ikna etmeye çalışmaktadır. Çin'in askerî açıdan genişlemesi, bilhassa Asya kıtasındaki bölgesel birliği tehlikeye atarak; Çin karşıtı devletlerin ABD'ye yanaşmasına sebep olmaktadır. Bununla beraber Çin'in Asya'daki stratejik planları ve silahlanma politikaları büyük oranda ABD'ye yöneliktir (Jisi, 2004).

Tablo 8. Küresel Askerî Güç Sıralaması

Ülkelere Göre Savunma Harcamaları (2022)			Askerî Güç Sıralaması (2022)			Asya Askerî Gücü (2022)		
ABD	1	770.000.000.000 (\$)	ABD	1	0.0453 ↑	Rusya	1	0.0501 ↑
Çin	2	250.240.000.000 (\$)	Rusya	2	0.0501 ↑	Çin	2	0.0511 ↑
Rusya	3	154.000.000.000 (\$)	Çin	3	0.0511 ↑	Hindistan	3	0,0979 ↑
İngiltere	4	68.000.000.000 (\$)	Hindistan	4	0.0979 ↑	Japonya	4	0.1195 ↑
Almanya	5	50.300.000.000 (\$)	Japonya	5	0.1195 ↑	Güney Kore	5	0.1261 ↑
Hindistan	6	49.600.000.000 (\$)	Güney Kore	6	0.1261 ↑	Pakistan	6	0.1572 ↑
Japonya	7	47.482.740.000 (\$)	Fransa	7	0.1283 ↑	Türkiye	7	0.1961 ↑
Türkiye	24	9.690.000.000 (\$)	Türkiye	13	0.1961 ↑			
Liberya	140	11.800.000 (\$)	Bhutan	140	35.8958 ↓			

Kaynak: (globalfirepower.com, 2022)

Tablo 8'de sıralama için 0.000 skoru en mükemmel skordur. Bir küresel güç indeksinde 0.000 değerlendirmesi, şimdiye kadar hiçbir ülkenin ulaşamadığı mükemmel bir puandır. Bir ülkenin skor değeri ne kadar küçükse, sadece kâğıt üzerinde olsa bile, savaşma kabiliyeti o kadar yüksektir. Derecelendirmede 'Global Barış Endeksi' (GPI), nükleer yetenekleri hesaba katmamaktadır. Bu çerçevede sıralama tamamen geleneksel yeteneklere göre yapılmaktadır (byjus.com, 2022). Bakıldığında ABD 770 milyar dolara savunma harcamaları ile dünyadaki askerî güç sıralamasında 0,0453 skorla birinci sıradadır. Bu bağlamda Asya ekonomik, ticari, nüfus vb. gibi parametreler açısından yükselen değer olsa da ABD savunmaya harcadığı bütçe, teknolojik açıdan sahip olduğu sofistike silah kabiliyeti, yüksek manevra gücü gibi unsurlar açısından süper güç durumundadır. Ancak Çin'in her yıl özellikle savunma alanında yaptığı teknolojik yatırım ve ilerlemelere ilişkin unsurlar, Çin'in bu alanda da ABD'yi tahtından edeceğini göstermektedir.

Kıtasal ölçekte değerlendirme yapıldığında, dünyadaki en güçlü 10 askerî gücün altısı, Asya kıtasında yer almaktadır. Nitekim Asya kıtasında sırasıyla en güçlü ülkeler; Rusya, Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Pakistan, Türkiye, İran, Endonezya ve İsrail'dir. Bununla birlikte küresel ölçekte en güçlü olan bu 10 ülkenin altısı olan Rusya, Çin, Hindistan, Japonya, Güney Kore, Pakistan Asya kıtasında yer almaktadır.

ABD'den sonra askerî güç sıralamasında en güçlü ülke 0,0501 skorla Rusya'dır. Rusya ister Asya ister Avrupa ölçeğinde olsun, küresel GSYH; ihracat-ithalat oranları, nüfus projeksiyonları gibi parametrelerin hiçbirinde ikinci sırada yer alamamasına rağmen askerî güç sıralamasında 154 milyar dolarla küresel ölçekte Çin'den sonra üçüncü,

Asya ölçeğinde ise birinci sıradadır. Bu durum oldukça manidardır. Nitekim 2035, 2050 yıllarından hiçbir değişkende Çin, ABD ve Hindistan'la boy ölçüşmeyecek olan Rusya askerî harcamalar, askerî güç gibi parametrelerde dünya ve Asya ölçeğinde ilk sıralarda yer almaktadır.

Küresel güç dengeleri itibarıyla, dünya konjonktüründe birçok parametre açısından gerilerde olan Rusya'nın askerî güç ve harcamalar noktasında ilk üçte yer alması oldukça manidardır. Bir model olarak ifade edilebilecek bu yaklaşım, Türkiye açısından nazarı dikkatlerden kaçmayacak bir anlayıştır. Zira küresel GSYH'de örneğin 2021 yılı itibarıyla ABD'nin GSYH'si 22,9 trilyon dolar, Çin'in GSYH'si 16,8 trilyon dolarken Türkiye'nin GSYH'si 795 milyar dolar olmuştur. Başka bir açıdan Hindistan'ın 2020 yılındaki nüfusu 1,3 milyar kişi iken 2100 yılında 1,4 milyar kişi olması beklenmektedir. Çin'in 2020 yılında 1,4 milyar olan nüfusunun 2100 yılında 1 milyar kişi olacağı öngörülmektedir. ABD'nin, 2020 yılında 331 milyon olan nüfusu 2100 yılında 434 milyon kişiye çıkacaktır. Türkiye'nin ise 2020 yılında 84 milyon olan nüfusu 2100 yılında ancak 86 milyon kişi olacaktır. Bu çerçevede Türkiye, küresel konjonktürde GSYH, nüfus, ihracat-ithalat oranları gibi parametreler açısından ABD, Çin, Hindistan veya Rusya gibi ülkelere hiçbir zaman erişemeyecektir.

Bu bağlamda Türkiye, askerî güç açısından dünyada caydırıcılık kabiliyeti yüksek olan ülkeler liginde en üst sıralarda yer almalıdır. Nitekim Türkiye için askerî güç mevzusu, topraklarının jeopolitik öneminden dolayı kritik önemi haiz bir konudur. Ancak 2022 yılında ABD'nin askerî harcamaları olan 770 milyar dolar, neredeyse Türkiye'nin GSYH'si kadardır. Dolayısıyla, askerî açıdan güçlü ve yetkin olabilmenin yolu, doğal olarak, ekonomik açıdan güçlü olmaktan geçmektedir. Türkiye bu denklemi göz önünde bulundurarak, tarihsel ve kültürel kodlarından da ilham alarak yerli ve milli savunma sanayiye daha fazla önem vermeli, askerî kabiliyetini her daim diri tutacak sürdürülebilir bir strateji benimsemelidir. Bu argüman, kendi sistematigi içinde, analitik bir perspektiften ayrıca ele alınıp derinleştirilmesi gereken önemli bir konu olup, başka akademik çalışmalarla bütünsel ve sistematik bir şekilde işlenmesi faydalı olacaktır.

4. Sonuç

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Soğuk Savaş boyunca dünya, sarkacın bir ucunda ABD, diğer ucunda SSCB'nin yer aldığı iki kutuplu dünya düzenin kısılcacında kalmıştır. Soğuk Savaş Dönemi'nin ardından Sovyetler Birliği'nin dağılması ABD'nin tek başına yerkürenin başat ve egemen gücü olarak ortaya çıkmasını, neoliberal ekonomi ve endüstriyel kapitalizmin alternatifsiz bir ekonomik ve ideolojik düzen olarak üstünlüğünü ilan etmesi süreci takip etmiştir. Ancak özellikle 2000'li yıllardan sonra, küreselleşmenin kapısını araladığı yeni imkânlar setini doğru bir şekilde kullanmaya başlayan Çin başta olmak üzere Asya ekonomileri hızla büyüyerek, ABD'nin hamisi olduğu tek kutuplu dünya düzenine alternatif bir ağırlık merkezi oluşturmuştur. Geline nokta *Asya'nın Yükselişi* tezi, bir teori olmaktan çıkarak somut karşılığı olan kristalize bir gerçekliğe dönüşmüştür.

Literatürde *Asya'nın Yükselişi* tezi ile ilgili görüşler, kabaca üç farklı bağlamda ele alınıp değerlendirilebilir. *Bunlardan birincisi* Asya'nın Yükselişi tezini gerçekleşmesi mümkün olmayan bir mit olarak nitelendirenlerdir. Bu şekilde düşünenler; a) Çin başta olmak üzere Asya'nın hızlı büyümenin ilk itici güçlerini tükettiği; b) kıtanın ekonomik açıdan yükselişine artan işsizlik sorunu ve otoriter yönetimler gibi problemlerin eşlik ettiği; c) Çin'in dünya egemenliğinin sorumluluğunu almak noktasında isteksiz olduğu; d) kıtada sınır anlaşmazlıkları gibi sorunlarından kaynaklı olarak Çin'in yerine ABD'nin nüfuzunu bölgesel ve küresel istikrarın garantörü olarak görenler olduğu ve e) Asya'nın (Çin) başat ve egemen güç olmasına, Batı dünyasının (ABD) barışçıl yollarla rıza göstermeyeceği şeklindeki gerekçelerle Asya'nın Yükselişi tezini gerçekçi bulmamaktadırlar.

İkincisi, *Asya'nın Yükselişi* tezini gerçekleştirmekte olan ve gerçekçi bir argüman olarak nitelendirenlerdir. Bu bakış açısına göre çoklu parametreler; dünyanın güç merkezinin Avrupa'dan Asya'ya kaydığını ortaya koymaktadır. Bununla beraber Çin'de ekonomik büyüme oranı giderek artsa da yaşlanan nüfus ve orta gelir tuzağı gibi sorunlar kapıda beklemektedir. Ancak bu bağlamdaki yaklaşımlar, son dönemlere kadar büyüme rakamlarında bir miktar düşüş olsa da Çin'in küresel çapta dünyanın itici gücü olmaya devam edeceğini savunmaktadır. Nitekim mevcut büyüme oranlarıyla bile Çin'in dünyanın ekonomik büyümesine yaptığı katkı, Amerika Birleşik Devletleri'nin yaptığı katkının yaklaşık olarak üç katıdır.

Üçüncüsü ise, Asya'nın yükselişini "koşullu" olarak gerçekleşebilecek güçlü bir teori olarak görenlerdir. Bu bakış açısına göre Asya'nın yükselişi, "şartların bugün öngörüldüğü şekliyle gelişmesine" bağlıdır.

Çalışmada, elde edilen sonuçlar dahilinde, çok büyük ölçekli marjinal gelişmeler olmadığı müddetçe, dünyanın ekonomik açıdan sıklet noktasının, Asya kıtasına kaymakta olduğu söylenebilir. Nitekim 2050 yılına gelinceye kadar GSYH, nüfus ve dış ticaret hacmi gibi hususlar bakımından Çin'in önemli bir farkla ABD'nin önüne geçeceğini hatta Hindistan'ın dahi ABD'yi geride bırakarak ikinci sırada yer alacağı söylenebilir. Bunlara ek olarak Endonezya'nın ABD'den sonra dördüncü sıraya yerleşeceği yönündeki değerlendirmeleri de hatırlatmak gerekir.

Son tahlilde ifade etmek gerekir ki dünyanın en gelişmiş dört ekonomisinden üçü, Asya kıtasında yer alırken, Soğuk Savaşın sonunda tahsis edilen tek kutuplu dünya tanımlaması geçerliliğini yitirmektedir. ABD'nin küresel

Asya'nın Yükselişi Tezi: Küresel Konjonktürde Değişen Asırlık Dengeler ve Parametreler Işığında Bir Gelecek Projeksiyonu üstünlüğünü Çin'e devredecek olması, muazzam büyüklükte bir olaydır. Türkiye açısından, böylesi bir gelişmenin gerçekleşme ihtimalinden kaynaklı olarak dünyada rekabet ve mücadelenin şiddetinde ciddi artışlar beklemek; bu yönde stratejik, sürdürülebilir ve analitik politikalar üretmek gerekir. Bu bağlamda esas ve nirengi sorunsal, yeniden inşa edilen küresel konjonktürde Türkiye'nin hangi stratejik hedef(ler)le nasıl bir politika belirleyeceği sorunsalıdır. İfade edilen soru(n), doğrudan bu çalışmanın konusu olmayıp ekonomik, politik ve stratejik düzeyde, birtakım müstakil çalışmalarla ele alınmayı gerektirecek, muazzam bir kapsam ve derinliği olan; kritik önemi haiz bir konudur. Öte yandan Çin'in, ABD'nin yerini almasının küresel huzura ne şekilde etki edeceği ise pek çok bakımdan bir muammadır.

Kaynaklar

- Bajpai, A. (2012). The "Rise of Asia". *World Affairs: The Journal of International Issues*, 16(2), 12-37. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48504921> adresinden alınmıştır.
- blackrock.com. (2022). *Investing in the Rise of Asia*. blackrock.com: <https://www.blackrock.com/au/intermediaries/ishares/thematic-investing/rise-of-asia> adresinden alınmıştır.
- byjus.com. (2022, 10. 22). *China's String of Pearls: Notes for UPSC International Relations*. 10. 25. 2022 tarihinde byjus.com: <https://byjus.com/free-ias-prep/chinas-string-pearls/> adresinden alınmıştır.
- Çaşkurlu, S. (2022). ABD-Çin Hegemonya Mücadelesi: Kaya Gazı Devrimi, Yenilenebilir Enerji ve Nadir Elementler. *Fiscaoeconomia*, 6(1), 59-80. doi:Doi: 10.25295/fsecon.1041487.
- Dadush, U., & Stancil, B. (2009, 11 19). *The G20 in 2050*. carnegieendowment.org: <https://carnegieendowment.org/2009/11/19/g20-in-2050-pub-24195> adresinden alınmıştır..
- data.wordbank.org. (2022, 10. 01). *GDP growth (annual %)*. 10. 01. 2022 tarihinde data.wordbank.org: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?most_recent_value_desc=true adresinden alınmıştır.
- Desjardins, J. (2016, 4. 27). *Four Maps Showing China's Rising Dominance in Trade*. 05. 17. 2022 tarihinde visualcapitalist.com: <https://www.visualcapitalist.com/four-maps-showing-chinas-rising-dominance-trade/> adresinden alınmıştır.
- Doğan, B., & Can, M. (2016). Küreselleşmenin Büyümeye Etkisi: Güney Kore Örneğinde Eşbütünlüşme Analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 197-220. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/382468> adresinden alınmıştır.
- Frank, A. G. (2010). *Yeninde Doğu: Asya Çağında Küresel Ekonomi*. (K. Kurtul, Çev.) Ankara. globalfirepower.com. (2022). *2022 Military Strength Ranking*. globalfirepower.com: <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php> adresinden alınmıştır.
- globalsavunma. (2022). Nadir Toprak Elementlerinin Lazer Silah Sistemlerindeki Rolü. *Global Savunma*. 10. 01, 2022 tarihinde <https://globalsavunma.com.tr/nadir-toprak-elementlerinin-lazer-silah-sistemlerindeki-rolu.html> adresinden alınmıştır.
- gov.uk. (2021, 07 28). *Trend Deck 2021: Natural Resources*. 09 18. 2022 tarihinde gov.uk: <https://www.gov.uk/government/publications/trend-deck-2021-natural-resources/trend-deck-2021-natural-resources> adresinden alınmıştır.
- Harrison, V., & Palumbo, D. (2019). *Çin Halk Cumhuriyeti 70 Yaşında: 'Ekonomik Mucize' Nasıl Gerçekleşti?* BBC News. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49880943> adresinden alınmıştır.
- Hughes, S., Ritchie, E., & Mitchell, I. (2022, 05. 09). *cgdev.org*. 09. 17. 2022 tarihinde The World in 2050: Economic Growth, Climate Change and the Implications for Poverty: <https://www.cgdev.org/blog/world-2050-economic-growth-climate-change-and-implications-poverty> adresinden alınmıştır.
- IEP. (2021). *Institute for Economics&Peace*. Sydney: Institute for Economics & Peace. <https://www.visionofhumanity.org/resources/> adresinden alınmıştır.
- İkiz, A. (2019). Tek Kuşak Tek Yol Projesi ve Türkiye'ye Olası Etkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(72), 1688-1700. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/834056> adresinden alınmıştır.
- Jisi, W. (2004). China's Changing Role in Asia. K. Ryosei, & W. Jisi içinde, *The Rise of China and a Changing East Asian Order* (s. 3-21). Tokyo: Japan Center for International Exchange.
- Lancet. (2020). Fertility, Mortality, Migration, and Population Scenarios for 195 Countries and territories from 2017 to 2100: A Forecasting Analysis for the Global Burden of Disease Study. *Global Health Metrics*, 1285-1306.
- Mahbubani, K. (2008). *The New Asian Hemisphere: The Irresistible Shift of Global Power to the East*. New York: Public Affairs.
- McCarthy, J. (2009, 09 25). *Jacinda Ardern Says Economic Growth Is Pointless If People Aren't Thriving*. globalcitizen.org: <https://www.globalcitizen.org/en/content/jacinda-ardern-goalkeepers-unga-2019/> adresinden alınmıştır.
- Nehru, C. P. (2022). *Asya Yeniden Kendine Geliyor!* 08 11. 2022 tarihinde teori dergisi: <https://www.teoridergisi.com/asya-yeniden-kendine-geliyor> adresinden alınmıştır.
- Purdy, C. (2021, Ocak 1). *Three Megatrends Impacting The Natural Resource Sector in 2021*. 09. 24. 2022 tarihinde c.resource.com: <https://www.c-resource.com/2021/01/28/three-megatrends-impacting-the-natural-resource-sector-in-2021/> adresinden alınmıştır.

- PwC. (2017). *The Long View: How Will The Global Economic Order Change by 2050?* PwC. www.pwc.com/structure adresinden alınmıştır.
- pwc. (2017, 02 07). *UK Could Remain A Top 10 Global Economy In 2050, Despite Brexit*. 09. 04. 2022 tarihinde pwc.blogs.com: https://pwc.blogs.com/press_room/2017/02/uk-could-remain-a-top-10-global-economy-in-2050-despite-brexit.html adresinden alınmıştır.
- Rapier, R. (2022, 07. 22). *The U.S. Is Still The World's Top Oil Producer*. 05. 28. 2022 tarihinde www.forbes.com: <https://www.forbes.com/sites/rpapier/2022/07/22/the-us-is-still-the-worlds-top-oil-producer/?sh=148bbcef7b39> adresinden alınmıştır.
- Ross, J. (2022, 05. 19). <https://advisor.visualcapitalist.com/gdp-growth-by-country-in-2021/>. 09. 03. 2022 tarihinde dvisor.visualcapitalist: <https://advisor.visualcapitalist.com/gdp-growth-by-country-in-2021/> adresinden alınmıştır.
- Sak, G. (2020, 10. 27). *Yeni Nüfus Projeksiyonuna Göre Türkiye 100 Milyonu Nasıl Aşıyor?* 09. 03. 2022 tarihinde tepav.org.tr: https://www.tepav.org.tr/tr/blog/s/6796/Yeni+nufus+projeksiyonuna+gore+Turkiye+100+milyonu+nasil+asiyor_ adresinden alınmıştır.
- Shambaugh, D. (2022). *International Relations of Asia*. London: Rowman and Littlefield.
- Srivastava, D. K. (2022, 08. 25). *Indian Economy In 2050 In Pursuit To Achieve The \$30 Trillion Mark*. 09. 10. 2022 tarihinde www.ey.com: https://www.ey.com/en_in/tax/economy-watch/indian-economy-by-twenty-fifty-in-pursuit-to-achieve-the-thirty-trillion-dollar-mark adresinden alınmıştır.
- statisticetimes.com. (2021, 10. 26). *Projected GDP Ranking*. 08 28, 2022 tarihinde statisticetimes.com: <https://statisticetimes.com/economy/projected-world-gdp-ranking.php> adresinden alınmıştır.
- TİM. (2021). *İhracat 2021 Raporu: Yeni Vizyon, Yeni Yol Haritası*. Türkiye İhracatçılar Meclisi.
- TÜİK. (2022, 01. 31). *Dış Ticaret İstatistikleri, Aralık 2021*. 09. 2022 tarihinde data.tuik.gov.tr: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Aralik-2021-45535> adresinden alınmıştır.
- ukdiss.com. (2018, 11). *China's String of Pearls Strategy*. (Business Bliss Consultants FZE) 08. 19. 2022 tarihinde ukdiss.com: <https://ukdiss.com/examples/china-string-of-pearls-policy.php#citethis> adresinden alınmıştır.
- United Nations. (2022, 06. 11). *World Population Day*. 10. 24. 2022 tarihinde un.org: <https://www.un.org/en/observances/world-population-day> adresinden alınmıştır.
- Wallerstein, I. (2011, 05). *The Rise of Asia The World-Economy*: <http://www.gis-reseau-asie.org/en/rise-asia-world-economy> adresinden alınmıştır.
- webcache.googleusercontent.com. (2020, 12. 21). *Dünya 2021'e 7,8 Milyar Kişiyile Giriyor*. 01. 20. 2022 tarihinde webcache.googleusercontent.com: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Q6QFDjNW280J:https://www.dw.com/tr/d%25C3%25BCn%2021-y%25C4%25B1%25C4%25B1na-78-milyar-ki%25C5%259Fiyile-giriyor/a-56011588&cd=1&hl=tr&ct=clnk&gl=tr> adresinden alınmıştır.
- Wijesinghe, H. V. (2018). *The Geographical Fulcrum of the 21st Century-Revisiting the Heartland Theory*. *The International Journal Of Humanities & Social Studies* ISSN 2321 - 9203, www.theijhss.com, 6(7), 153-163.
- World Economic Forum. (2021). *The Global Risks Report 2021*. World Economic Forum.
- worldsteel.org. (2022, 01. 25). 09. 25. 2022 tarihinde December 2021 Crude Steel Production And 2021 Global Crude Steel Production Totals: <https://worldsteel.org/media-centre/press-releases/2022/december-2021-crude-steel-production-and-2021-global-totals/> adresinden alınmıştır.
- Zhang, A. (2017). *China's Long-Term Economic Growth Prospects*. pWc içinde, *The Long View: How Will The Global Economic Order Change By 2050?* (s. 21-22). PwC.
- asianews.press. (2020, 07 27). *Forecasting Paramount Shifts in World Population, Economic Power, Fertility from 2017 to 2100: Study*. 09. 11. 2022 tarihinde asianews.press: <https://asianews.press/2020/07/27/forecasting-paramount-shifts-in-world-population/> adresinden alınmıştır.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.

2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.

3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
